ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 72ον ΜΑΪΟΣ 1936. Ἀριθ. 5

ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

«Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία... Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητος μου... Ἠγάπησεν αὐτόν...» (Μάρκ. ι' 13, 17).

Ὁ Κύριος ἡμῶν ἠγανάκτησεν ὅτε εἶδεν ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐπέπληττον τοὺς φέροντας τὰ παιδία των πρὸς Αὐτόν. Ἐκεῖνοι βεβαίως ἔκρινον ἀναξιοπρεπὲς διὰ τὸν μέγαν αὐτῶν Διδάσκαλον καὶ Κύριον νὰ ἐνοχληθῇ ἐκ τῆς παρουσίας μικρῶν παιδίων, καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἐκδούλευσιν προσέφερον εἰς Αὐτόν, ἐμποδίζοντες τοὺς γονεῖς καὶ ἀπωθοῦντες τὰ παιδία· ἀλλ' Αὐτός, ὁ Πλάστης καὶ Κύριος, οὐδένα ἀπέκλειε, καὶ ἰδιαιτέρως πρὸς τὰ παιδία ἤνοιξε τὰς ἀγκάλας Του καὶ ἐπεδαψίλευσε τὰς εὐλογίας Του.

Οἱ παλαιοὶ σοφοὶ μᾶλλον μετὰ περιφρονήσεως ἐκφράζονται περὶ τῆς μικρᾶς ἡλικίας: «Ἄφρων τε καὶ νέος» (Εὐρ. Ι. Α. 489. Πλάτ. Πολ. 378 Α)· «ἀκολασία καὶ νεότης» (Πλάτ. Ἀπολ. 26 Ε)· «νεότης καὶ ἄνοια» (Ἀνδοκ. 20. 28)· «αἱ νεότητες ἄφρονες» (Ἀνθ. Π. 9, 359,7). Οἱ μαθηταὶ δὲν ἦσαν ἄμοιροι τῶν αὐτῶν πρὸς τὴν μικρὰν ἡλικίαν διαθέσεων, διότι δὲν εἶχον εἰσέτι ἐμπλησθῆ διὰ τοῦ Πνεύματος, δι' οὗ θὰ ἀπηλλάσοντο πλανῶν καὶ ἀδυναμιῶν. Ἀλλ' ὁ Κύριος νέαν ὁδὸν χαράσσει, καὶ εἰς τὴν νεότητα δεικνύει ἰδιάζουσαν στοργήν, εἰς αὐτὴν ἀποδίδων μεγαλειτέραν ἁρμοδιότητα πρὸς τὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Δὲν δυνάμεθα ἆρά γε νὰ ἀνεύρωμεν τοὺς λόγους, δι' οὓς ἡ ἰδιαιτέρα αὕτη στοργὴ καὶ ἐκτίμησις;

Πολλοὶ λόγοι θὰ ἠδύναντο νὰ προσαχθῶσιν, ἀλλ' οἱ σπουδαιότεροι ἴσως εἶναι οἱ ἑξῆς: α) ὅτι Αὐτὸς ἦλθεν ἐπὶ γῆς δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· ἀλλὰ τὸ πλεῖστον αὐτῶν εἶναι πάντοτε ἡ νεαρὰ ἡλικία· β) ὅτι ἡ νεότης εἶναι ἡ καταλληλοτάτη ἡλικία πρὸς σωτηρίαν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ πρὸς μόρφωσιν χαρακτῆρος ἰσχυροῦ· γ) ὅτι ἡ νεότης παρουσιάζει πλειοτέρας εὐκαιρίας πρὸς δρᾶσιν ἀποτελεσματικήν.

Α' ***Ἡ νεότης ἀντικείμενον τῆς σωζούσης χάριτος.*** Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ σώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα· καὶ καλεῖ εἰς σωτηρίαν πάντας, μικροὺς καὶ μεγάλους, νέους καὶ γέροντας· ἀλλ' ὡς ὁ καλὸς ἰατρὸς συμβουλεύει τὴν ἔγκαιρον θεραπείαν, οὕτω καὶ ὁ Κύριος ζητεῖ νὰ σώσῃ ἐγκαίρως καὶ ἀπὸ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας τὸν ἄνθρωπον. Ὅτε τὸν διὰ τὴν ἄρνησιν πεσόντα μαθητήν του Πέτρον ἀποκαθίστα εἰς τὸ ἀποστολικὸν ὑπούργημα, εἶπεν εἰς αὐτὸν ὄχι μόνον νὰ ποιμαίνῃ τὰ πρόβατα τοῦ Κυρίου του, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀρνία νὰ βόσκῃ. Τοῦτο ἦτο καὶ εἶναι ἔργον παντὸς γνησίου ποιμένος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο κατενοήθη ἐξ ἀρχῆς καὶ βλέπομεν ὅτι ἱδρύθησαν ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐκκλη-

σίας Σχολαὶ Κατηχητικαί, ἔνθα οἱ προσερχόμενοι ἐδιδάσκοντο τὴν εὐαγγελικὴν ἀλήθειαν, διαιρούμενοι εἰς τάξεις ὡς ἐν σχολείῳ· καὶ ὅπου σήμερον ὑπάρχει ζῶν Χριστιανισμός, τὸ Κυριακὸν Σχολεῖον, ἐν ᾧ ἡ νεαρὰ ἡλικία διδάσκεται τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, εἶναι ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ ἔργου τῆς ἐκκλησίας. Διὰ τί τὸ παιδίον κατὰ τὴν μᾶλλον εὔπλαστον ἡλικίαν του νὰ ἀφεθῇ ἕρμαιον τῆς πονηρᾶς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιδράσεως τῶν εἰς κακίαν ἠσκημένων μεγαλειτέρων του, καὶ ὅταν πλέον ἐμποτισθῇ τὸ κακόν, τότε νὰ καταβάλληται προσπάθεια πρὸς σωφρονισμὸν καὶ διάσωσιν αὐτοῦ;

Ἔν τινι οἰκίᾳ ἐκρήγνυται πυρκαϊά. Δὲν θὰ σπεύσωμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν κατάσβεσιν τοῦ πυρός; Βεβαίως θὰ εἶναι μικρά τις παρηγορία, ἂν περισωθῇ καὶ μόνον εἷς θάλαμος· ἀλλὰ δὲν θὰ προτιμήσωμεν νὰ ἴδωμεν σωζομένην, ἂν ὄχι σύμπασαν τὴν οἰκίαν, τοὐλάχιστον μέγα μέρος αὐτῆς; Εἶδεν ὁ γράφων οἰκογένειαν προσφύγων κατοικοῦσαν ἐντὸς τοῦ λουτρῶνος καέντος τινὸς κατὰ τὸν Βόσπορον μεγάρου. Ἦτο καλὸν ὅτι περιεσώθη ὁ λουτρών· ἀλλὰ δὲν θὰ ἦτο καλλίτερον, ἐὰν ἐσώζετο καὶ μία τοὐλάχιστον πτέρυξ τῆς οἰκοδομῆς; καὶ δὲν θὰ ἦτο ἔτι καλλίτερον, ἐὰν τὸ πῦρ κατεστέλλετο ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ, ὥστε νὰ μὴ παρουσιάζηται σοβαρά τις ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς ζημία; Ἡ πυρκαϊὰ εἶναι ἡ ἁμαρτία καὶ τὸ μέγαρον ἡ ἀνθρωπίνη ζωή. Παρήγορον βεβαίως εἶναι ἂν καὶ κατὰ τὸ γῆρας αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος συναισθανθῇ τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν καὶ μετανοήσας εἰλικρινῶς σωθῇ διὰ τῆς εἰς τὸν Σωτῆρα πίστεως· ἀλλὰ δὲν εἶναι προτιμότερον νὰ σωθῇ πρὶν γηράσῃ; καὶ δὲν εἶναι ἔτι προτιμότερον νὰ σωθῇ πρὶν ἀνδρωθῇ; Διὰ τί ἡ ζωή του νὰ εἶναι ὡς ἐρείπιον, κατάλληλον μόνον δι' οἰκογένειαν προσφύγων καὶ νὰ μὴ εἶναι μᾶλλον ὡς καλλιμάρμαρον ἀνάκτορον κατάλληλον διὰ κατοικίαν βασιλέως; Γέρων τις ἐπεστράφη ἐκ τῆς ἁμαρτίας πρὸς τὸν ζῶντα Θεόν. Ἦτο ἑβδομηκοντούτης· καὶ συνείθιζε νὰ λέγῃ: «Ἔσωσα τὴν ψυχήν μου, ἀλλὰ ἔχασα τὴν ζωήν μου». Πόσον ἀληθές! Ἐσώθη ἡ ψυχή του ὡς δαυλὸς ἐκ μέσου τοῦ πυρός· ἀλλὰ ἡ ζωή του ἡ πολύτιμος παρῆλθε κεκηλιδωμένη, ἄχαρις, ἄχρηστος καὶ ὑπὸ πολλὰς ὄψεις ἐπιζήμιος.

Πολλοὶ ἀκολουθοῦσι τὴν ἑξῆς πονηρὰν σκέψιν. Λέγουσιν, ἂς ἀπολαύσω τὸν κόσμον τοῦτον τώρα, ἐν ᾧ εἶμαι νέος, καὶ ὅταν γηράσω, θὰ εἶναι πλέον καιρὸς νὰ τραπῶ πρὸς τὰ σοβαρὰ πράγματα καὶ νὰ φροντίσω διὰ τὴν ψυχήν μου. Ὑπόθες ὅτι λαμβάνεις πρόσκλησιν παρά τινος φίλου σου νὰ δειπνήσῃς μετ' αὐτοῦ· ἀλλ' αὐτὸς μίαν ὥραν πρὸ τῆς ὡρισμένης κάθηται εἰς τὴν τράπεζαν μετὰ τῆς οἰκογενείας του, τρώγει τὰ πλουσίως παρασκευασθέντα ἐδέσματα καὶ γλυκίσματα, ὅταν δὲ προσέλθῃς σύ, σοὶ προσφέρει τὰ ὀστᾶ καὶ τῶν γλυκυσμάτων τὰ λείψανα. Δὲν θὰ ἦναι τοῦτο προσβολὴ καὶ βαρεῖα ὕβρις; Ἀλλὰ τοῦτ' αὐτὸ σκέπτεσαι σύ, νέε, νὰ πράξῃς πρὸς τὸν Θεόν. Προτίθεσαι νὰ ἀπολαύσῃς τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς—τὴν νεότητα—μετὰ τοῦ Σατανᾶ, καὶ νὰ προσφέρῃς τὰ ὀστᾶ, τὰ λείψανα αὐτῆς—τὸ γῆρας σου—εἰς τὸν Θεόν. Δὲν θὰ ἦναι τοῦτο προσβολὴ καὶ βαρεῖα ὕβρις πρὸς Αὐτόν;

Μετὰ πόσης τρυφερότητος ὁ Σωτὴρ προσβλέπει πρὸς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν! Ποίους ἄνδρας ἰσχυροῦ χαρακτῆρος, ποίας γυναῖκας ἁγνῆς ἐπιρροῆς ποθεῖ νὰ

μορφώση ἐκ τῶν παιδίων καὶ τῶν νέων τῆς σήμερον! Καὶ εἶναι Σωτὴρ διὰ πάντας. Ἐγεύθη πικρὸν θάνατον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ἐξέπιε μέχρι τρυγὸς τὸ ποτήριον τῆς Θείας ὀργῆς διὰ νὰ ἐξαγοράση τὴν σωτηρίαν ταύτην, ἣν προσφέρει πρὸς πάντας, νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους, παιδία τε καὶ γέροντας· ἀλλ' ἰδίως ποθεῖ νὰ ἴδη τὰ παιδία, τοὺς νέους, τὰς νεάνιδας νὰ ἔρχωνται πρὸς Αὐτόν. Καθὼς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅτε οἱ γονεῖς ἔφερον πρὸς αὐτὸν τὰ παιδία καὶ οἱ μαθηταὶ ἐζήτουν νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτά, Αὐτὸς ὄχι μόνον προσεδέχθη αὐτὰ ἀλλὰ καὶ ἐναγκαλισθεὶς ηὐλόγησεν, οὕτω καὶ σήμερον μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας περιμένει πᾶσαν ψυχὴν ἐν τῇ νεαρᾷ ἡλικίᾳ αὐτῆς νὰ στραφῇ πρὸς Αὐτόν.

Β' ***Η νεότης ἡ καταλληλοτάτη ἡλικία πρὸς σωτηρίαν καὶ μόρφωσιν.*** Μετὰ πόσου κόπου ὁ μὴ εὐτυχήσας νὰ φοιτήση εἰς σχολεῖον ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ ἀγωνίζεται καὶ μοχθεῖ ἵνα μάθη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὁ μικρὸς μὲ εὐχέρειαν καὶ ἀφέλειαν μανθάνει καὶ ἀποστηθίζει. Τοῦτο εἶναι φυσικὸν καὶ πασίγνωστον. Ἡ ἀντίληψις τοῦ παιδίου εἶναι ὀξυτέρα· ὡς σπόγγος βυθιζόμενος εἰς τὸ ὕδωρ φυσικώτατα καὶ εὐκολώτατα ἀναρροφᾷ καὶ συγκρατεῖ τὰ μαθήματα· ἐν ᾧ ὁ ἡλικιωθείς, τοῦ ὁποίου τὴν διάνοιαν κατέχουσι σκέψεις πολλαί, δίκτυον συμπλεκομένων καὶ συγκρουομένων ἐννοιῶν καὶ αἰσθημάτων, τὰ αὐτὰ δύναται νὰ ἀκούη καὶ ἐπιμόνως νὰ ἐπαναλαμβάνη χωρὶς νὰ δύνηται νὰ εὕρῃ τόπον δι' αὐτὰ ἐντὸς τοῦ πολυασχόλου καὶ προκατειλημμένου ἐγκεφάλου του. Καὶ ἡ μνήμη δὲ τοῦ παιδίου εἶναι ἰσχυροτέρα καὶ πιστοτέρα. Ὡς ἡ φωτογραφικὴ πλὰξ μόλις ἐκτεθεῖσα παραλαμβάνει τὴν εἰκόνα καὶ διατηρεῖ αὐτὴν ἐπὶ δεκαετηρίδας καὶ πλέον, οὕτως ἡ μνήμη τοῦ παιδίου συγκρατεῖ καὶ μετὰ πολλὰ ἔτη ἀναπαριστάνει καὶ ἐπαναλαμβάνει τὸ μεμαθημένον. Εἶναι λοιπὸν φανερὸν ὅτι ἡ παιδικὴ ἡλικία εἶναι ἡ καταλληλοτάτη ἐποχὴ τῆς ζωῆς ὅπως διδαχθῇ καὶ μάθη καὶ ἐγκολπωθῇ καὶ ἀκολουθήση ἡ ψυχὴ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

Τὸ δένδρον εὐχερῶς κάμπτεται, ἐν ὅσῳ εἶναι ἔτι πολὺ νέον. Τότε εἶναι καιρὸς νὰ εὐθύνη αὐτὸ ὁ κηπουρός, ἐὰν παρουσιάζῃ στρεβλὸν ἢ κεκλιμένον τὸν κορμόν· ἀλλ' ἐὰν αὐξηθῇ οὕτω, πᾶσα ἀπόπειρα θὰ ναυαγήση. Εἶναι διὰ τοῦτο ὑψίστης σπουδαιότητος διὰ τὸν νέον, διὰ τὴν νέαν, νὰ φροντίσωσιν ἀπὸ τοῦδε νὰ ὑποταχθῶσι καὶ παραδοθῶσιν εἰς τὸν Σωτῆρα. Πᾶσα ἀναβολὴ ποιεῖ τὸ ἔργον δυσχερέστερον καὶ ἐλαττώνει κατὰ πολὺ τὴν πιθανότητα τῆς σωτηρίας. Βεβαίως ὁ Παντοδύναμος καὶ τὸ θαῦμα τοῦτο δύναται νὰ ἐνεργήσῃ· ἀλλ' ἐάν τις ἀμελήση νὰ φροντίσῃ ἐγκαίρως διὰ τοὺς πάσχοντας ὀδόντας του, δικαιοῦται ἆρά γε νὰ ἐλπίσῃ ὅτι ὁ Παντοδύναμος θαυματουργικῶς θὰ ἐπεμβῇ ὅπως προλάβῃ τὴν ἐπιβαλλομένην ἤδη ἐκρίζωσιν; Ἐὰν ἐν τῇ νεότητι καλῇ ἡμᾶς ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου, ἡμεῖς δὲ ἀναβάλλωμεν νὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις Αὐτοῦ, δικαιούμεθα νὰ ἀπαιτήσωμεν παρ' Αὐτοῦ χάριν ἐν τῷ γήρατι;

Τὸ δένδρον, ἐν ὅσῳ εἶναι νέον, ἐπιδέχεται ἐμβολιασμόν· ἐὰν ὅμως γηράσῃ, ματαίως θὰ κοπιάσῃ ὁ ἐμβολιαστής. Ἡ νεαρὰ ψυχὴ εἶναι εὐαίσθητος· εὐκολώτερον ἀναγνωρίζει τὸ ὀρθὸν καὶ ποθεῖ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ· εἶναι καταλληλοτέρα ὅπως δεχθῇ τὸν ἐμβολιασμὸν τῆς νέας ζωῆς· εἶναι εὐπαθεστέρα πρὸς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ· εἶναι εὐχερεστέρα πρὸς μόρφωσιν χαρακτῆρος·

εἶναι ἡ νεότης ὡς ἡ καταβολὴ τῶν θεμελίων τῆς οἰκίας, ἥτις θὰ ἐγερθῇ ἐπ᾿ αὐτῶν ὑψηλή, στερεὰ καὶ περικαλλής.

Ἡ νεότης εἶναι ἡ ἐποχή, καθ᾿ ἣν μορφοῦνται αἱ ἕξεις. Ἡ ἕξις τῆς φιλεργίας, τῆς τάξεως ἐν τῇ ἐργασίᾳ, τῆς ἐγκρατείας ἐν τῇ ἀπολαύσει τῶν ἐπὶ τῆς οἰκογενειακῆς τραπέζης ἀγαθῶν, τῆς ἐγκρατείας ὡς πρὸς τὸν ὕπνον, τῆς προσεκτικῆς ἐπιλογῆς φίλων πρὸς συναναστροφὴν καὶ βιβλίων πρὸς ἀνάγνωσιν, καὶ πᾶσα ἄλλη καλὴ ἕξις ἀποκτᾶται ἐν τῇ νεότητι καὶ βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπον καθ᾿ ὅλον τὸν μετέπειτα βίον. Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἕξις τῆς ὀκνηρίας, τῆς ἀτασθαλίας καὶ ἀταξίας, τῆς πολυφαγίας, φιλοποσίας καὶ φιλυπνίας, τῆς προσκολλήσεως εἰς φίλους πονηροὺς καὶ εἰς ἀναγνώσματα ἐλαφρὰ καὶ ἀνήθικα καὶ πᾶσα ἄλλη ἕξις κακὴ μορφοῦται ἐν τῇ νεαρᾷ ἡλικίᾳ, καὶ παρακολουθεῖ τὸν ἄνθρωπον καθ᾿ ὅλον τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον ὡς ὁ μεγαλείτερος αὐτοῦ ἐχθρός, μολύνων τὰς ἡμέρας του καὶ στήνων παγίδας εἰς τὰ βήματά του.

Ἐν τῇ νεότητι ὑπάρχει καὶ μείζων γενναιοφροσύνη. Ἐὰν ἀπαιτῶνται θυσίαι διὰ μέγα τι καὶ σπουδαῖον ἔργον, ὁ νέος εἶναι πρόθυμος· ἀπόδειξις ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ προθυμία, μεθ᾿ ἧς ὁ νέος σπεύδει εἰς ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος, ἀψηφῶν τὰς ταλαιπωρίας, τοὺς κινδύνους καὶ τὸν θάνατον. Ἀλλ᾿ ὁ ἡλικιωθεὶς εἶναι διστακτικώτερος, ὁ ἐνθουσιασμός του μετριώτερος, καὶ ἡ τάσις, ἣν ἀπέκτησε, νὰ ὑπολογίζῃ περὶ παντὸς ὅ,τι ἀπαιτεῖται δι᾿ ἑαυτὸν καὶ τὴν οἰκογένειαν, ἧς τυγχάνει προστάτης, ποιοῦσιν αὐτὸν ὀλιγώτερον πρόθυμον εἰς θυσίας. Ἀλλὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἡ πρόσκλησις ἀείποτε συνοδεύεται μὲ ἀπαίτησιν θυσιῶν. «Ἐάν τις θέλῃ νὰ ἔλθῃ ὀπίσω μου», λέγει ὁ Κύριος, «ἂς ἀπαρνηθῇ ἑαυτόν, καὶ ἂς σηκώσῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἂς μὲ ἀκολουθῇ» (Ματθ. ιστ΄. 24). Πρὸ τοσούτων ἀπαιτήσεων ὁ ἡλικιωθεὶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διστάζει—ἀνοήτως, διότι ἡ κλῆσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ ἀκολουθῶμεν Αὐτόν, γενόμενοι Αὐτοῦ μαθηταὶ καὶ μετασχόντες τῆς δι᾿ Αὐτοῦ σωτηρίας εἶναί τι ἀπεριγράπτως μέγα, πλούσιον, εὐγενὲς καὶ θαυμαστόν· ἀλλὰ ἡ ἕξις τοῦ ὑπολογίζειν ἐπὶ τῇ βάσει ὑλικῆς ἐκτιμήσεως εἶναι ἕξις ἰσχυρά, καθ᾿ ἧς μόνη ἡ παντοδύναμος τοῦ Θεοῦ χάρις δύναται νὰ ἰσχύσῃ, παρεχομένη εἰς τὸν αἰτοῦντα.

Εἶναι λοιπὸν ἡ νεότης ἡ καταλληλοτάτη ἡλικία πρὸς σωτηρίαν καὶ μόρφωσιν. Ὅθεν, νέε, μὴ κατασπαταλήσῃς τὴν εὐκαιρίαν ταύτην εἰς ματαιότητα. Σπεῦσον πρὸς τὸν καλοῦντά σε Ἰησοῦν Χριστόν, ὅστις τὰ παιδιὰ ἐνηγκαλίσθη καὶ τὸν νεανίαν ἐκεῖνον ἠγάπησε· λάβε τὴν σωτηρίαν, ἣν δωρεὰν σοὶ προσφέρει· τάχθητι ὑπὸ τὰ ἅγια Αὐτοῦ νεύματα. Ἡ ζωή σου θὰ ἐξαγνισθῇ, θὰ καλλυνθῇ, καὶ θὰ καταστῇ πολύτιμος διὰ τοὺς οἰκείους καὶ τὴν πατρίδα σου.

Γ΄. ***Η νεότης ἡ καταλληλοτάτη ἡλικία πρὸς δρᾶσιν.*** Λόγων εἴμεθα κεχορτασμένοι· ἔργων ἔχομεν ἀνάγκην· ἀλλὰ πρὸς ἔργα τίς ἱκανός; Ὁπόταν ἡ πατρὶς κινδυνεύῃ, τίνας καλεῖ πρὸς ὑπεράσπισίν της; τοὺς γέροντας; τοὺς ὑπερβάντας τὸ πεντηκοστὸν καὶ τὸ ἑξηκοστὸν καὶ τὸ ἑβδομηκοστὸν ἔτος; Ἀλλὰ τότε θὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη καὶ ὀχημάτων, ἐφ᾿ ὧν οἱ τοιοῦτοι στρατιῶται θὰ ὀχῶνται, μὴ δυνάμενοι νὰ βαδίσωσι πεζῇ· ἀλλὰ καὶ κλινιδίων, διότι δὲν θὰ ἀντέχωσι κατακλινόμενοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· ἔτι δὲ θερμῆς τροφῆς καὶ θερμῶν περιβλημά-

των καὶ πολλῶν κλινοσκεπασμάτων καὶ παχείας στρωμνῆς, διὰ νὰ θερμαίνηνται καὶ τηρῆται ἐν κινήσει τὸ τεῖνον πρὸς ἀπόψυξιν γεροντικὸν αὐτῶν σῶμα. Οὐχί· ἐκείνων ἡ ἐποχὴ παρῆλθε πρὸς γενναίαν καὶ ὁρμητικὴν δρᾶσιν καὶ πρὸς κρατερὰν ἀντοχήν. Εἶναι ἡ νεαρὰ ἡλικία κατάλληλος, ἧς τὸ σφῦζον αἷμα τηρεῖ τὸ σῶμα θερμὸν καὶ τὰ μέλη εὔκαμπτα καὶ εἰς τοὺς κόπους καὶ τὰς στερήσεις καρτερικά. Ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ καὶ ὡς πρὸς τὴν κοινωνικὴν δρᾶσιν, ἕπεται ὅτι ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὸ κεφάλαιον τῆς πείρας, ὅπερ εἶναι μεγάλης σπουδαιότητος, ὑπὸ πᾶσαν ἄλλην ἔποψιν, ἡ δρᾶσις ἀνήκει εἰς τοὺς νέους. Καὶ ὅπου ὑπάρχει ἡ προσήκουσα ταπείνωσις, ὥστε νὰ ἐναρμονίζηται ἡ δραστηριότης τῆς νεότητος πρὸς τὰς ἐκ τῆς πείρας συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς ὡριμωτέρας ἡλικίας, ἐκεῖ τελεῖται ἡ μεγαλειτέρα πρόοδος καὶ ἡ πληρεστέρα ἐπιτυχία ἐν πάσῃ προσπαθείᾳ πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸς θεραπείαν τῶν κοινωνικῶν πληγῶν.

Ἡ νεότης εἶναι ἀρχὴ σταδίου, ὅπερ, ἐὰν μή τι συμβῇ ἀπρόοπτον, μέλλει νὰ ἐπεκταθῇ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν· ὅταν λοιπὸν τὸ μακρὸν τοῦτο στάδιον ἀφιερωθῇ εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν σπουδαιοτάτων τῆς ἀνθρωπότητος ἀναγκῶν, πόσον ἡ δρᾶσις αὐτῆς θὰ εὐεργετήσῃ, θὰ διορθώσῃ τὰ κείμενα κακῶς καὶ ἐνεργήσαντα ἐπιβλαβῶς, θὰ δώσῃ φῶς εἰς τοὺς ἐν σκότει ψηλαφῶντας, καὶ θὰ σώσῃ ψυχὰς διὰ τὴν αἰωνιότητα! Ἰδοὺ στάδιον εὐρὺ ἐνεργείας φιλανθρώπου καὶ ὄντως φιλοπάτριδος. Ἡ νεότης, ἡ ἐνθουσιῶσα καὶ ἰσχυρά, ἡ πλήρης καρτερίας καὶ ἀντοχῆς, ἡ ἐπιμελὴς καὶ φίλεργος, καλεῖται ἅπαξ σωθεῖσα διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ ἐργασθῇ ὅπως ἡ σωτηρία αὕτη καταστῇ γνωστὴ εἰς τοὺς πέριξ, ὡς ἡ μόνη μέθοδος, δι' ἧς οὐ μόνον διὰ τὴν ἀτελεύτητον αἰωνιότητα ἐξασφαλίζεται ἀποκλειστικῶς ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρούσῃ αὐτοῦ ζωῇ γίνεται εὐτυχὴς καὶ καθίσταται ἱκανὸς καὶ ἄλλους νὰ καταστήσῃ εὐτυχεῖς.

Ὑπάρχει πρωτεύουσα καὶ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη θρησκευτικῆς ἀνορθώσεως καὶ μεταρρυθμίσεως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁπόταν τοιαύτη τις μεταρρύθμισις γενικευθῇ, θὰ ἀποτελέσῃ περίλαμπρον σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἔθνους ὑπὸ ἐσωτερικὴν ἔποψιν, ὡς αἱ γενναῖαι πράξεις καὶ τὰ ὑπέροχα κατορθώματα τῶν ἀγωνισαμένων κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν τελευταίων ἐτῶν ἔγραψαν τὰς λαμπροτέρας σελίδας τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας ὑπὸ ἔποψιν ἐξωτερικήν. Ἡ ἐργασία αὕτη ἤρχισεν· ἀλλὰ τίς θὰ συνεχίσῃ καὶ συμπληρώσῃ καὶ ἐμπεδώσῃ αὐτήν; Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τὸ εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸν καλεῖται πάλιν ἡ νεότης νὰ «στρατευθῇ τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχουσα πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν» (Τιμ. Α΄. α΄. 19). Ἰδίως εἰς τὴν δρᾶσιν ταύτην καλεῖται ἡ διερχομένη καὶ διελθοῦσα διὰ τῶν ἐκπαιδευτηρίων νεότης. Ἡ ἐκπαίδευσις πολλῶν ἴσως ἐπεδιώχθη ἐπὶ σκοπῷ κοσμικῆς ἐπιτυχίας καὶ ἐξασφαλίσεως ὑλικῆς εὐημερίας· ἀλλ' ὁ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ σκοπὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτῶν εἶναι ἀκριβῶς ὁ προδιαγραφείς, καὶ θὰ ὦσιν ἰδιαιτέρως ἐνώπιον Αὐτοῦ ὑπεύθυνοι οἱ σπουδῆς τινος μετασχόντες, ἐὰν ἀδιαφορήσωσι πρὸς τὴν ὑψηλὴν κλῆσιν αὐτῶν.

Ὑπὲρ τῆς νεότητος ἀλλαχοῦ πολλαὶ προσπάθειαι καταβάλλονται. Τὰ Κυριακὰ Σχολεῖα εἶναι δι' αὐτὴν τῆς εὐσεβείας φυτώρια. Οἱ Σύλλογοι τῆς Χριστιανικῆς Προσπαθείας σκοποῦσι τὴν ἐκγύμνασιν αὐτῶν εἰς τὸ θαρραλέως ὁμολογεῖν τὸν

Χριστὸν καὶ συνεργεῖν πρὸς φωτισμὸν ἄλλων. Αἱ ἀδελφότητες τοῦ Λευκοῦ Σταυροῦ σκοποῦσι τὴν κοινὴν παραθάρρυνσιν πρὸς βίον ἁγνὸν ἐν μέσῳ τοῦ μεμολυσμένου καὶ ἀνηθίκου κόσμου. Αἱ ἀδελφότητες τῶν Θυγατέρων τοῦ Οὐρανίου Βασιλέως ἀσκοῦσι τὰ μέλη αὐτῶν εἰς κοινὴν δρᾶσιν φιλανθρωπίας ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ πασχόντων. Αἱ Χριστιανικαὶ Ἀδελφότητες τῶν Νέων καὶ τῶν Νεανίδων ἀγωνίζονται—ἢ ὀφείλουν νὰ ἀγωνίζωνται—πρὸς στερέωσιν τῶν μελῶν ἐν τῇ πίστει καὶ προαγωγὴν αὐτῶν εἰς ἀρετὴν ἐν τῇ ἁρμονικῇ καλλιεργείᾳ διανοίας, πνεύματος (ὑπὸ τὴν Χριστιανικήν του ἔννοιαν) καὶ σώματος· καὶ αἱ Χριστιανικαὶ Ἀδελφότητες τῶν Σπουδαστῶν, δι' ὧν ἐπιδιώκεται ἡ παρασκευὴ τῆς Νέας Γενεᾶς πρὸς τὴν προσήκουσαν ἐπιτέλεσιν τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς καθηκόντων ἐν τῷ προσεχεῖ μέλλοντι.

Ὁμολογουμένως ὑπάρχουσι κίνδυνοι ἐν τῇ τοιαύτῃ δράσει τῆς Νεότητος. Συμβαίνει πολλάκις νὰ εἰσάγηται εἰς τοιαύτας ἀδελφότητας τὸ πνεῦμα καὶ αἱ μέθοδοι τοῦ κόσμου· ἢ νὰ παρεισδύῃ τὸ πνεῦμα τοῦ ὀρθολογισμοῦ ἐν ἀνταγωνισμῷ πρὸς τὰς Γραφάς. Ὅπου τοιαῦτα συμβαίνουσιν, ὁ Χριστὸς ἀποσύρεται. Ἀλλ' ὅπου ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ βάσις, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὁ κανών, καὶ ἡ διάδοσις τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας ὁ σκοπός, ἐκεῖ ἡ Ἀδελφότης εὐδοκιμεῖ, καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς ἐνδέχεται νὰ ᾖ ὀλίγος, εἶναι ὅμως πραγματικός, καὶ δι' αὐτὸ πολύτιμος.

Ὁ Κύριος ἐνηγκαλίσθη τὰ παιδία· καὶ αἱ ἀγκάλαι αὐτοῦ εἶναι εἰσέτι ἀνοικταὶ δι' ὅλα τὰ παιδία ὅλων τῶν χωρῶν καὶ τῶν αἰώνων. Γονεῖς, «ἀφήσατε τὰ παιδία σας νὰ ἔρχωνται πρὸς Αὐτὸν καὶ μὴ ἐμποδίζετε αὐτά». Θὰ εἶναι ἡ χαρά σας ἡμέραν τινά, ὁπόταν γηραλέοι καὶ ἀδύνατοι θὰ ἔχητε τέκνα μὲ χαρακτῆρα νὰ σᾶς περιθάλψωσι καὶ παρηγορήσωσιν.

Ὁ Κύριος ἠγάπησε τὸν νεανίαν ἐκεῖνον, ὅστις προσῆλθε πρὸς Αὐτὸν μὲ τὴν ἐρώτησιν «Τί νὰ κάμω διὰ νὰ σωθῶ;» ἀλλὰ δὲν συγκατετέθη εἰς τὴν θυσίαν ἥτις τῷ ὑπεδείχθη· καὶ φαντάζομαι τὸν Ἰησοῦν παρακολουθοῦντα αὐτὸν μὲ τεθλιμμένον βλέμμα ἐν ᾧ ἀπήρχετο. Νέε, νεᾶνις, μὴ στρέψῃ τὰ νῶτα πρὸς τοιοῦτον Σωτῆρα καὶ Κύριον. Οἱανδήποτε θυσίαν καὶ ἂν ἀπαιτήσῃ παρὰ σοῦ, εἶναι ἀπείρως μικροτέρα τῆς εὐδαιμονίας ἣν θὰ ἔχῃς πλησίον Του. Πρόσπεσον εἰς αὐτόν. Παραδόθητι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Του. Θὰ εἶσαι καὶ ἐνταῦθα καὶ αἰωνίως εὐτυχής.

Ξ. Π. Μόσχου.

(Χριστ. Μελέται, Β' σελ. 35—43).

— *Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ζωῆς δὲν εἶναι ἡ ἐπιδίωξις τῆς εὐτυχίας, ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις τοῦ καθήκοντος.*

— *Ἡ αὐτάρκεια εἶναι φυσικὸς πλοῦτος—ἡ πολυτέλεια εἶναι τεχνητὴ πτωχεία.*

— *Ὁ συναισθανόμενος τὰ ἴδιά του σφάλματα δὲν ἐπικρίνει τὰς ἐλλείψεις τοῦ ἄλλου.*

— *Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ στέκῃ ὄρθιος ἀφ' ἑαυτοῦ, ὄχι νὰ τὸν κρατοῦν ὄρθιον οἱ ἄλλοι.*

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΟΙΚΟΔΟΜΗ - ΣΩΜΑ - ΝΥΜΦΗ

«Τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε διά τοῦ ἰδίου αὐτοῦ αἵματος».
(Πράξ. κ' 28.)

Ὅταν προσερχώμεθα πρὸς τὸν Χριστόν, ἐρχόμεθα ξεχωριστὰ ὁ καθείς, ὡς ἄτομα. Ἕνα - ἕνα μᾶς δέχεται ὁ Κύριος, μᾶς συγχωρεῖ, ὅταν ἐρχώμεθα μὲ πίστιν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσίαν Του, μᾶς καθαρίζει μὲ τὸ πολύτιμον αἷμά Του καὶ μὰς προσθέτει εἰς τὴν ἀόρατον Ἐκκλησίαν Του. Ἡ ἀπόφασις τῆς πίστεως, ἡ ἐκλογὴ νὰ ἀκολουθήσω τὸν Χριστὸν ὡς Σωτῆρά μου καὶ Κύριόν μου εἶναι καὶ πρέπει νὰ ἦναι ἀπόφασις ἀπολύτως προσωπική. ***Ὁ Χριστὸς ζητεῖ καὶ σώζει ἄτομα.*** Δὲν καλεῖ τὴν ἀπρόσωπον μάζαν, ἀλλὰ τὸν κάθε ἕνα μέσα ἀπὸ τὴν μάζαν. Τὸ Εὐαγγέλιον δὲν κηρύττεται μὲ τοὺς κανόνας τῆς «ψυχολογίας τοῦ ὄχλου» οὔτε ζητεῖ νὰ διεγείρῃ ὁμαδικὰς συγκινήσεις. ***Ἀπευθύνεται πρὸς τὸ ἄτομον καὶ ζητεῖ νὰ πληρώσῃ τὰς ἀνάγκας του.*** Ὁ ἄνθρωπος, ἂν δὲν αὐτοσυγκεντρωθῇ καὶ μελετήσῃ τὸν ἑαυτόν του ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ τοιουτοτρόπως ἔλθῃ εἰς συναίσθησιν τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς του καταστάσεως, ἐμπορεῖ ἴσως νὰ ὑποστῇ τὴν ἐπίδρασιν τῶν πέριξ του ρευμάτων, ἀλλ᾽ οὐδέποτε θὰ λάβῃ ἐνσυνείδητον κατεύθυνσιν εἰς τὴν ζωήν του. Ἐνῷ ὅμως ἐρχόμεθα ἕνας ἕκαστος ξεχωριστὰ ὡς ἄτομα εἰς τὸν Χριστόν, ἐκεῖ εὑρισκόμεθα ἐν τῷ μέσῳ ἑνὸς συνόλου ψυχῶν, αἵτινες ἔλαβον τὴν ἰδίαν μὲ ἡμᾶς πεῖραν. Ἐκεῖ ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Χριστὸν καὶ δυνάμει τοῦ δεσμοῦ μας μὲ Ἐκεῖνον, ἐγίναμεν μέλη ἑνὸς ζῶντος ὀργανισμοῦ. Ἐκεῖ συναντῶμεν πλήθη ἄλλων ψυχῶν, αἵτινες ἦλθον πρὸς τὸν Χριστόν, ἕκαστος ἀπὸ τὸν ἰδικόν του κόσμον καὶ ἀπὸ τὸν ἰδικόν του δρόμον, μὲ ποικιλίαν πείρας καὶ ποικιλίας νοοτροπίας, ἀλλὰ μὲ ἕνα κοινὸν πάθος—τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Χριστόν—καὶ μὲ μίαν κοινὴν ἐλπίδα—τὸν τελικὸν θρίαμβον τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του. ***Τὸ σύνολον αὐτὸ τῶν ψυχῶν,*** ποῦ ἀτομικῶς προσῆλθον εἰς τὸν Χριστόν, ***εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ.***

Ἀλλ᾽ ἐὰν ἐρχώμεθα ἀτομικῶς εἷς ἕκαστος διὰ πίστεως εἰς τὸν Χριστόν, εἰς τὴν Τράπεζάν Του ἐρχόμεθα ὅλοι μαζὺ ἡνωμένοι. Τὸ Δεῖπνον εἶναι πρᾶξις ἡνωμένης ἀγάπης, ἡνωμένης πίστεως, ἡνωμένου κηρύγματος. Ὡς Ἐκκλησία, κατὰ ἕνα ἰδιαίτερον τρόπον, ἐρχόμεθα ὡς ἓν σύνολον συμπαγὲς νὰ διαδηλώσωμεν τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσίν μας πρὸς τὸν Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐσφάγη διὰ τὴν σωτηρίαν μας· ἐρχόμεθα νὰ διακηρύξωμεν ἀπὸ κοινοῦ ὅλοι τὸν θάνατον Αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ κόσμου. Εἶναι τὸ ἔμπρακτον καὶ ὁμαδικὸν κήρυγμα, ὅτι ὁ θάνατός Του ἀποτελεῖ τὸ μοναδικὸν μέσον σωτηρίας τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἐπικοινωνίας του μὲ τὸν Θεόν. Εἶναι μία ὁμαδικὴ καταγγελία, ἡ ὁποία θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ δίδεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον μέχρι τῆς ἐνδόξου ἐλεύσεώς Του «Διότι ὁσάκις ἂν τρώγητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ πίνετε τὸ ποτήριον τοῦτο, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε μέχρι τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ».

Καὶ ἐπειδὴ ὡς Ἐκκλησία σήμερον ἔχομεν συναχθῆ διὰ νὰ πλησιάσωμεν τὴν Τράπεζαν τοῦ Κυρίου, θὰ ἦτο ἴσως ὠφέλιμον νὰ σταματήσωμεν πρὸς στιγμὴν καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀοράτως παρισταμένου Κυρίου νὰ μελετήσωμεν μερικὰ ἀπὸ ὅσα περὶ Ἐκκλησίας μᾶς διδάσκει ὁ Λόγος Του «Προσέχετε», εἶπεν ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς προεστῶτας τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου, «προσέχετε νὰ ποιμάνητε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ αἵματος.»

Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία αὐτή, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς θεωρεῖ ἀπόκτημά Του, καὶ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ὁποίας ἐθυσίασε τὸν Υἱόν Του;

Πολλαὶ πλάναι θὰ κατερρίπτοντο καὶ πολλαὶ παρεξηγήσεις θὰ διελύοντο, ἐὰν ὑπῆρχεν ἡ ὀρθὴ ἀντίληψις περὶ τοῦ τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία.

Εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ παριστάνεται α) ὡς ***Οἰκοδομή***, β) ὡς ***Σῶμα*** καὶ γ) ὡς ***Νύμφη***. Τὰς παραστατικὰς αὐτὰς εἰκόνας χρησιμοποιεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, διὰ νὰ καταστήσῃ εὔκολον εἰς τὴν ἀντίληψίν μας τὴν περὶ Ἐκκλησίας ἀλήθειαν.

Ἂς ἐξετάσωμεν λοιπὸν μίαν πρὸς μίαν τὰς εἰκόνας αὐτάς.

α) ***Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Θεοῦ.***

> «Δὲν εἶσθε πλέον ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τὸ θεμέλιον τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου λίθου αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ πᾶσα ἡ ***οἰκοδομὴ*** συναρμολογουμένη αὐξάνεται εἰς ναὸν ἅγιον ἐν Κυρίῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ σεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Πνεύματος«. ('Εφεσ. β' 19-22)

Πολλὰς σκέψεις μᾶς εἰσηγεῖται ἡ ἰδέα περὶ οἰκοδομῆς. Τὰ θεμέλια, οἱ τοῖχοι, ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις, ἡ στέγη, τὸ ἐσωτερικόν, ὁ σκοπὸς τῆς οἰκοδομῆς, εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ πρῶτα πράγματα, ποῦ ἔρχονται εἰς τὸν νοῦν μας ἐν σχέσει μὲ μίαν οἰκοδομήν. Ὅταν ὁ βασιλεὺς Σολομὼν ἤρχισε νὰ κτίζῃ τὸν μεγάλον Ναόν, διέταξε καὶ ἔφεραν λίθους μεγάλους, λίθους ἐκλεκτούς, λίθους πελεκητούς, διὰ τὰ θεμέλια τοῦ οἴκου.

Καὶ διὰ νὰ κτισθῇ **ὁ** πνευματικὸς οἶκος τοῦ Θεοῦ, ἡ Ἐκκλησία, ἐχρειάσθη νὰ χρησιμοποιηθοῦν λίθοι μεγάλοι, λίθοι ἐκλεκτοί, λίθοι πελεκητοί. Θεμέλιος λίθος τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἴδιος. «Θεμέλιον ἄλλο οὐδεὶς δύναται νὰ θέσῃ παρὰ τὸ τεθέν, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός». Αὐτὸ εἶναι τὸ αἰώνιον θεμέλιον, **ὁ** ἀκρογωνιαῖος, ἐκλεκτὸς καὶ ἔντιμος λίθος, ὁ ὁποῖος ὅσον καὶ ἂν ἀποδοκιμάζεται ἀπὸ τοὺς οἰκοδομοῦντας ἐπὶ τῆς ἄμμου τῶν ἀνθρωπίνων ἰδεῶν, ὅσον καὶ ἂν ἀποτελῇ τὴν πέτραν τοῦ σκανδάλου δι' ὅσους στηρίζονται εἰς ἀνθρωπίνην σοφίαν καὶ δύναμιν, ἀποτελεῖ τὸν αἰώνιον ἀσάλευτον βράχον τῶν αἰώνων, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς κτίζει τὴν ἐκκλησίαν Του.

Μὲ ἓν τοιοῦτον θεμέλιον ὁ πνευματικὸς οἶκος τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνον δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ ἀπὸ τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου, ὄχι μόνον αἱ ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ σαλεύσουν, ὅπως οἱ αἰῶνες ποὺ διέρρευ-

σαν ἔχουν ἀποδείξει, ἀλλὰ ἐναντίον του οὔτε πύλαι Ἅδου θέλουσι ποτὲ κατισχύσει. Ὢ! τί μεγαλοπρεπὲς καὶ στερεὸν εἶναι τὸ θεμέλιον, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον στηρίζεται τὸ πνευματικὸν οἰκοδόμημα τῆς Ἐκκλησίας! Τί ἔντιμος, ὡραῖος καὶ πολύτιμος εἶναι ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆς Ἐκκλησίας! Ἐκλεκτώτερος ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς λίθους τοῦ Λιβάνου, λευκότερος καὶ λαμπρότερος ἀπὸ τὰ λευκὰ λαμπρὰ μάρμαρα, ποῦ στολίζουν τὰς μεγαλειτέρας καὶ ὡραιοτέρας οἰκοδομάς. Τὸ θεμέλιον εἶναι τὸ ἀόρατον μέρος τῆς οἰκοδομῆς, ἂν καὶ τὸ σπουδαιότερον. Ἐπάνω εἰς τὸ ἀόρατον θεμέλιον στηρίζεται ἡ οἰκοδομή. Καὶ τῆς Ἐκκλησίας θεμέλιον, τῆς ὁρατῆς καὶ ἀοράτου, τῆς στρατευομένης καὶ δεδοξασμένης, θεμέλιον εἶναι ὁ ἀόρατος ἀλλὰ ζῶν Κύριος Ἰησοῦς Χριστός. Εἰς αὐτὸν τὸν ζῶντα λίθον προσερχόμεθα ὡς λίθοι ζῶντες, διὰ νὰ συνδεθῶμεν καὶ οἰκοδομηθῶμεν ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ νεωτέρα οἰκοδομικὴ ἔχει ἐγκαταλείψει σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου τοὺς λίθους. Ὀλίγοι ῥάβδοι ἀπὸ σίδηρον, ἄφθονον τσιμέντο, καὶ μερικὰ ἄλλα ὑλικὰ ἀρκοῦν. Ἀλλ' ἡ οἰκοδομικὴ τοῦ Θεοῦ ἐξακολουθεῖ τὴν ἰδίαν τακτικήν. Χρειάζονται λίθοι ζῶντες. Τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου συνάγει τοὺς λίθους εἰς σωροὺς πέριξ τοῦ οἰκοδομήματος, τὸ ὁποῖον ἀνεγείρεται. Ἀκριβῶς ὅπως εἰς μίαν κτιζομένην οἰκοδομὴν μεταφέρονται λίθοι παντὸς εἴδους καὶ παντὸς μεγέθους. Ὁ κτίστης ῥίπτει ἓν βλέμμα εἰς τὸν σωρόν, ἐκλέγει τὸν κατάλληλον, παρατηρεῖ ἐὰν ἔχῃ κἄποιαν προεξοχήν, τὸν πελεκᾶ μὲ τὸ σφυρί του καὶ τὸν προσθέτει εἰς τὴν οἰκοδομήν. Οὕτω πως ἀπὸ τοὺς πολλοὺς λίθους ποῦ συνάγονται μὲ τὴν πρόσκλησιν τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ —διότι τὸ Πνεῦμα εἶναι ὁ Μέγας Οἰκοδόμος—λαμβάνει ἕνα ἕνα καὶ τὸν προσθέτει εἰς τὸ οἰκοδόμημα. Ἐὰν ἔχῃ προεξοχάς, ἔχει ἀνάγκην πελεκήματος διὰ νὰ γίνῃ τελεία συναρμολόγησις. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἡ προεξοχὴ τῆς ὑπερηφανείας, ἀποκόπτεται. Ἐὰν ὁ χαρακτὴρ δὲν ἦναι εὐθύς, εἰλικρινής, τίμιος, ἁπλοῦς, ἀπροσποίητος, ὁ οἰκοδόμος ἔχει νὰ τὸν ἐπεξεργασθῇ ἀρκετὰ πρὶν τὸν θέσῃ ἐπάνω εἰς τὸν τοῖχον τῆς οἰκοδομῆς. Ἡ ἁμαρτία πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ ὁριστικῶς, αἱ ἀδυναμίαι νὰ πολεμηθοῦν. οἱ ἐγωϊσμοὶ νὰ ἐκριζωθοῦν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου διὰ νὰ συναρμολογηθῶ εἰς τὸ οἰκοδόμημα. Ἄλλως θὰ ἀποτελῶ παραφωνίαν εἰς ἕνα τόσον ὡραῖα λαξευμένον καὶ συναρμολογημένον σύνολον.

Μέσα εἰς τὸν πνευματικὸν οἶκον, τὸν ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ, κατοικεῖ ὁ Θεός. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπός, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ οἰκοδομὴ ἀνεγείρεται. «Καὶ σεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Πνεύματος». Διότι ὁ Θεὸς δὲν κατοικεῖ εἰς χειροποιήτους ναούς, ὅσον μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἂν ἦναι, ἀλλὰ κατοικεῖ μέσα εἰς τὰς καρδίας τῶν ταπεινῶν καὶ συντετριμμένων. Καὶ τοιοῦτοι εἶναι καὶ πρέπει νὰ ἦναι οἱ «ζῶντες λίθοι» οἱ ἀποτελοῦντες τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἐκκλησίας.

β) *Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ.*

Εἰς τὴν προσευχήν Του ὁ Κύριος ὀλίγον πρὸ τοῦ πάθους Του, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Πατέρα διὰ τοὺς πιστούς του, «νὰ ἦναι πάντες ἕν». «Καθὼς Σύ, Πάτερ εἶσαι ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν Σοί, νὰ ἦναι καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἕν». Εἰς δὲ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἐπιστολάς του πρὸς Ἐφεσίους,

Κολοσσαεῖς καὶ Κορινθίους εὑρίσκομεν πλῆθος ἐκφράσεων, διὰ τῶν ὁποίων ἡ πραγματικότης αὐτὴ τῆς ὀργανικῆς ἑνότητος τοῦ Χριστοῦ μὲ τοὺς πιστοὺς γίνεται φανερά.

«Ἡ Ἐκκλησία, ἥτις εἶναι τὸ σῶμα αὐτοῦ»... «οὕτω καὶ ἡμεῖς οἱ πολλοὶ ἓν σῶμα εἴμεθα ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθεὶς μέλη ἀλλήλων». «Μέλη εἴμεθα τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ». «Διότι ἡμεῖς διὰ τοῦ ἑνὸς πνεύματος ἐβαπτίσθημεν εἰς ἓν σῶμα».

Σῶμα τοῦ Χριστοῦ! Μέλη τοῦ Χριστοῦ! σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός Του καὶ ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων Του!

Ὁποία εὐλογία δι' ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν νὰ ἑνοῦμαι μὲ ἕνα τέτοιον δεσμὸν μὲ τὸν Χριστόν! Ὁποία χαρὰ νὰ ἦμαι ἓν μὲ τὸν ἔνδοξον Υἱὸν τοῦ Θεοῦ! Νὰ νικῶ ὅταν ἐκεῖνος νικᾷ, νὰ κληρονομήσω μαζύ Του ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον κληρονομίαν, νὰ φανερωθῶ ἐν δόξῃ ὅταν Ἐκεῖνος, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, φανερωθῇ. Λοιπὸν ἂς ὀνειδισθῶ μαζύ Του ἐφ' ὅσον ὀνειδισμὸν προσφέρει ὁ κόσμος εἰς Αὐτόν. Ἂς ὑποφέρω ὀλίγον ἀφοῦ Ἐκεῖνος ὑπέφερε, ἂς ἀποθάνω καὶ ἂς συναποθάνω μαζύ Του! εἶμαι ἓν μετ' Αὐτοῦ· ἀποτελῶ μέλος τοῦ σώματός Του. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ χωρισθῶ;

Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ κεφαλὴ εἶναι ἡ ἕδρα τῆς ζωῆς τοῦ σώματος. Ἡ κεφαλὴ ἐμπνέει, κυβερνᾷ, ὁδηγεῖ, συγκρατεῖ τὸ σῶμα. Εἶναι ἡ κυρία πηγὴ τῆς δραστηριότητος, τὸ κέντρον τῆς ἑνότητος τοῦ σώματος. Τὰ μέλη, ἐφ ὅσον τὸ σῶμα εἶναι ὑγιές, ὑπακούουν εἰς τὰς προσταγὰς τῆς κεφαλῆς. Ἐκεῖ ὁ νοῦς ἑδρεύει. Ἡ Ἐκκλησία καὶ ἓν ἕκαστον μέλος αὐτῆς χωριστὰ ἔχει ὡς κεφαλὴν τὸν Χριστόν. Ἀπὸ Ἐκεῖνον δέχεται ὁδηγίας, ἐμπνέεται, κυβερνᾶται. Ἐκεῖνος συγκρατεῖ ἡνωμένον τὸ σῶμα. Ἐκεῖνος μεταδίδει εἰς τὰ μέλη ζωήν, διότι ὁ ἴδιος εἶναι ἡ ζωή.

Ἔχομεν ἔλθει εἰς συναίσθησιν τῆς θέσεώς μας ὡς μελῶν τοῦ Χριστοῦ; Ἐὰν Ἐκεῖνος ἦναι ἡ ζωή, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἦμαι μέλος του καὶ νὰ ἦμαι νεκρὸς πνευματικῶς; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ λάβω τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ τὰ περιφέρω ἀνὰ τὸν κόσμον χωρὶς διάκρισιν τοῦ τόπου εἰς τὸν ὁποῖον συχνάζω, χωρὶς προσοχὴν πῶς περιποιοῦμαι τὰ μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ;

Ἀλλ' ὑπάρχουν ἀσθένειαι. Συμβαίνει ὥστε ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος νὰ μὴ γίνεται κανονική, ἅλατα συγκεντρώνονται εἰς τὰς ἀρθρώσεις τοῦ σώματος, τὰ νεῦρα σκληρύνονται, καὶ ὡρισμένα μέλη τοῦ σώματος παραλύουν, νεκροῦνται. Ἀρνοῦνται καὶ ἀδυνατοῦν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς προσταγὰς καὶ ὁδηγίας τῆς κεφαλῆς. Ἀρτηριοσκλήρωσις, ρευματισμοὶ θὰ μᾶς εἰποῦν οἱ ἰατροί. Καὶ τὰ αἴτια πολλὰ καὶ τὰ κυριώτερα, ἀνθυγιεινοὶ ὅροι, ἀκατάλληλος τροφή, ὑγρασία. Καὶ ἐνῷ τὸ σῶμα ἔχει ἀγῶνα νὰ διεξαγάγῃ, τὰ προσβεβλημένα μέλη μένουν νεκρά. Ὄχι μόνον αὐτὰ δὲν κινοῦνται, ἀλλὰ διότι ἀρνοῦνται καὶ ἀδυνατοῦν νὰ ὑπακούσουν, μὲ τὴν ἀσθένειάν των ἐμποδίζουν καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα. Πόσα μέλη τῆς Ἐκκλησίας πάσχουν ἀπὸ πνευματικὴν ἀρτηριοσκλήρωσιν! Εἰς τὰς ἀρθρώσεις τοῦ πνευματικοῦ των ὀργανισμοῦ ἔχουν συγκεντρωθῆ ἅλατα ἰδεῶν. Τὰ νεῦρα ἔχουν σκληρυνθῆ ἀπὸ μακροχρόνιον χλιαρότητα καὶ πνευματικὸν τυπικισμόν. Καὶ ἐνῷ

τὸ λοιπὸν σῶμα τῆς ἐκκλησίας κινεῖται εἰς ἀγῶνα ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας πρὸς σωτηρίαν ψυχῶν, ἐκεῖνα μένουν ἀκίνητα. Ἡ κεφαλὴ διατάσσει ἔφοδον ἀλλ᾽ ἐκεῖνα ἀδυνατοῦν καὶ ἀρνοῦνται νὰ ὑπακούσουν. Ἔχουν σκληρυνθῆ ἀπὸ χρονίαν ἀσθένειαν. Ἀποτελοῦν ἐμπόδιον εἰς τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τὰ αἴτια; Δὲν γίνεται κανονικὴ κυκλοφορία τοῦ αἵματος τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν πνευματικόν των ὀργανισμόν. Ἀνθυγιεινοὶ ὅροι, ἀκατάλληλος τροφή, ὑγρασία. Δὲν τρέφονται μὲ τὸ καθαρὸν ἄδολον γάλα τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μὲ τὰ ξυλοκέρατα τοῦ κόσμου. Δὲν ζοῦν εἰς τὰ πνευματικὰ ὑπερῷα τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ ἀλλ᾽ εἰς τὰ ὑγρὰ ὑπόγεια τοῦ κοσμικοῦ περιβάλλοντος. Δὲν ἀναπνέουν τὸν καθαρὸν πνευματικὸν ἀέρα τῆς προσευχῆς, δὲν πετοῦν εἰς τοὺς ὑψηλοὺς πνευματικοὺς αἰθέρας, ὅπου ὁ Χριστός, ἀλλὰ διαρκῶς ἕρπουν εἰς τὰ ἀνήλια καὶ σκοτεινὰ σπήλαια τῆς κοσμικῆς συναναστροφῆς.

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ ἐμφυσήσῃ νέον πνεῦμα, νέαν ζωὴν εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἂς ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ἔχομεν ἐξαγορασθῆ οὐχὶ μὲ ἀργύριον ἢ χρυσίον ἀλλὰ μὲ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου.

γ) *Ἡ ἐκκλησία εἶναι Νύμφη τοῦ Χριστοῦ.*

Δὲν ὑπάρχει ἴσως τρυφερωτέρα ἔκφρασις ἥτις νὰ παριστάνῃ ζωντανώτερα τὰς σχέσεις τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν του ἀπὸ αὐτήν, ποῦ παρουσιάζει τὴν Ἐκκλησίαν ὡς Νύμφην καὶ τὸν Χριστὸν ὡς τὸν οὐράνιον Νυμφίον. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἰς τὴν παραβολὴν τῶν δέκα Παρθένων παρουσιάζει τὸν ἑαυτόν Του ὡς Νυμφίον ἐρχόμενον ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς διὰ νὰ τελέσῃ τοὺς γάμους του. Ὁ δὲ Ἰωάννης εἰς τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην ὅρασίν του εἰς τὴν Πάτμον «εἶδε τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν, τὴν νέαν Ἱερουσαλήμ, καταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην» (Ἀποκ. κα΄. 2.) καὶ ἤκουσε τὸν ἄγγελον νὰ λέγῃ: «Ἐλθέ, θέλω σοὶ δείξει τὴν νύμφην τοῦ Ἀρνίου, τὴν γυναῖκα» (ἐδ. 9).

«Ἂς χαίρωμεν καὶ ἂς ἀγαλλώμεθα καὶ ἂς δώσωμεν τὴν δόξαν εἰς αὐτὸν διότι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου καὶ ἡ γυνὴ ἡτοίμασεν ἑαυτήν».

Αἱ σχέσεις τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι σχέσεις ἀγάπης, ἡ δὲ προσδοκία τῆς Ἐκκλησίας, ὁ διακαὴς πόθος της, εἶναι ἡ τελικὴ ἕνωσίς της μὲ τὸ Ἀρνίον, τὸν οὐράνιον Νυμφίον. Ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτῆς διὰ νὰ ἁγιάσῃ αὐτὴν καὶ παραστήσῃ αὐτὴν εἰς ἑαυτὸν ἔνδοξον ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν κηλίδα ἢ ρυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλὰ διὰ νὰ ἦναι ἁγία καὶ ἄμωμος. (Ἐφ. ε΄ 25—27).

Τὸ αἷμα, ἡ θυσία τοῦ Γολγοθᾶ, εἶναι ἡ μεγαλειτέρα ἀπόδειξις τῆς ἀγάπης του. Μεγαλειτέραν ταύτης ἀγάπην δὲν ἔχει οὐδείς. Ἠγάπησε καὶ παρέδωκεν ἑαυτόν. Ἀλλὰ διατὶ ἄραγε διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπην του, ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ θυσιασθῇ; Διατὶ ὁ Θεὸς νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἐκκλησίαν μὲ τοιαύτην θυσίαν; Ὑπάρχει ἀνάγκη μιᾶς ἐξηγήσεως. Ὑποθέσατε ὅτι μίαν λαμπρὰν καλοκαιρινὴν ἡμέραν κάθεσθε εἰς τὴν ἐξέδραν τοῦ Φαλήρου. Ἡ θάλασσα εἶναι γαληνιαία, ὁ οὐρανὸς καθαρὸς καὶ σεῖς ἀπολαμβάνετε τὴν ἠρεμίαν, τὸ φῶς, τὰ χρώματα ποῦ σχηματίζουν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου μεταξὺ αἰθρίου οὐρανοῦ καὶ γαληνιαίας θαλάσσης.

Ἔξαφνα κάποιος παρουσιάζεται εἰς τὴν ἐξέδραν, βαδίζει εἰς τὸ ἄκρον καὶ ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν. Βυθίζεται καὶ κινδυνεύει νὰ πνιγῇ. Παρακολουθεῖτε μὲ συγκίνησιν καὶ ἀπορίαν τὸ γεγονός. Ἐπὶ τέλους ὁ ἄνθρωπος ἐξέρχεται, τὸν ἐρωτᾶτε διατὶ προέβη εἰς τὴν πρᾶξιν του, καὶ πρὸς ἔκπληξίν σας ἀκούετε νὰ σᾶς λέγῃ: «Τὸ ἔκαμα διὰ νὰ σᾶς δείξω ὅτι σᾶς ἀγαπῶ». Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν ὑπάρχει καμμία λογικὴ συνέπεια τῆς θυσίας τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ ἠθέλησε νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπην του μὲ τὰς ἰδικάς σας ἀνάγκας. Ἀλλ' ὑποθέσατε ὅτι εὑρίσκεσθε εἰς τὴν θάλασσαν ἐν κινδύνῳ παλαίοντες μὲ τὰ κύματα. Κάποιος μὲ πραγματικὴν αὐτοθυσίαν ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ σᾶς σώζει ἀπὸ βέβαιον πνιγμόν. Τότε ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀγάπη του ἦτο σύμφωνος μὲ τὴν ἀνάγκην τὴν ἰδικήν σας.

Ὅταν λέγωμεν λοιπὸν ὅτι ὁ Χριστὸς ἐξ ἀγάπης παρέδωκε τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν ἀτιμωτικὸν θάνατον τοῦ Σταυροῦ, δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ὁ Γολγοθᾶς ἀποτελεῖ μίαν ἀκαδημαϊκὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μίαν πρᾶξιν ὑπερτάτης θυσίας ποὺ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀνάγκην τοῦ κινδυνεύοντος ἀνθρώπου. Ὁ Χριστὸς παρέδωκε τῶν ἑαυτόν Του διότι ἠγάπησεν. Αἷμα ἐστοίχισε εἰς τὸν Νυμφίον ἡ ἐξαγορὰ τῆς Νύμφης. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη, διὰ νὰ ἦνάι τελεία, πρέπει νὰ ἦναι ἀμοιβαία. Καὶ ἐὰν ἦναι ἀμοιβαία ἡ ἀγάπη, τότε τὴν ψυχήν μας θὰ φλογίζῃ ὁ πόθος τῆς τελικῆς ἑνώσεως μαζύ Του. Θὰ ἐκάμναμεν πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς διὰ νὰ ἐπιταχύνωμεν τὴν ἡμέραν τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἡμέραν τῶν γάμων τοῦ Ἀρνίου. Καὶ ἐνῷ εὑρισκόμεθα εἰς τὸ μέσον ἑνὸς χρεωκοπημένου καὶ ἀπογοητευμένου κόσμου, θὰ ἐβαδίζομεν τὸν δρόμον μας μὲ ἠρεμίαν καὶ πεποίθησιν. Ἡ νὺξ τῆς ἁμαρτίας εἶναι πολὺ βαθεῖα ἀλλ' ἡ Νύμφη τοῦ Χριστοῦ ἀκούει ἀπὸ μακρὰν τὴν γλυκεῖαν φωνήν Του: «Ἔρχομαι ταχέως». Καὶ εἰς ἀπάντησιν, ἡνωμένη μὲ τὸ Πνεῦμα, ἀναφωνεῖ ἡ Νύμφη: «Ναί, ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ».

Ἂς πλησιάσωμεν λοιπὸν καὶ ἂς δείξωμεν τὴν ἀγάπην μας. Ἰδικοί Σου εἴμεθα, ἂς ἀναφωνήσωμεν, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ· ἰδικοί Σου εἴμεθα καὶ πᾶν ὅτι ἔχομεν εἶναι ἰδικόν Σου. Καὶ Σὺ εἶσαι ἰδικός μας καὶ πρὸς μαρτυρίαν τρώγομεν τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ πίνομεν ἀπὸ τὸ ποτήριον τοῦτο, διὰ νὰ δείξωμεν ὅτι εἴμεθα ἓν μετὰ Σοῦ, λίθοι εἰς τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἐκκλησίας Σου, μέλη τοῦ Σώματός Σου, μέτοχοι τῆς Τραπέζης Σου, συμμέτοχοι τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῆς ἀγάπης Σου, ἀναμένοντές Σε ὡς Νυμφίον νὰ ἔλθῃς ἐν δόξῃ!

Μ. Κυριακάκης.

ΑΓΙΑΖΕΤΕ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

«Ἐνθυμοῦ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, ἵνα ἁγιάζῃς αὐτήν».

(Ἔξοδ. κ', 8)

Μὲ τὰς λέξεις αὐτὰς ἀρχίζει ἡ Τετάρτη Ἐντολὴ τοῦ Δεκαλόγου. Εἰς αὐτὴν διατάσσει ὁ Θεὸς νὰ τηρῆται ὡς ἁγία — δηλαδή, εἰς Αὐτὸν ἀφιερωμένη — ἡ ἑβδόμη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος, τὸ Σάββατον, καὶ νὰ ἦναι αὕτη ἡμέρα ἀναπαύσεως. Ἡ ἐντολὴ αὕτη, ἥτις ἐδόθη ἀπὸ τοῦ Ὄρους Σινᾶ διὰ τοῦ Μωϋσέως εἰς

τοὺς Ἰσραηλῖτας, μόλις διέφυγον τὴν δουλείαν τῶν Αἰγυπτίων, ἐδόθη πρὸς δδηγίαν αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀνεξαρτήτου ἐθνικῆς των ζωῆς. Δὲν ἀπέβλεπεν ὅμως ἡ ἐντολὴ μόνον εἰς τοὺς Ἰσραηλῖτας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀλλοφύλους δούλους αὐτῶν καὶ τοὺς παροικοῦντας ἐν μέσῳ αὐτῶν ξένους, ἀκόμη δὲ ἐπεξετείνετο τὸ εὐεργέτημα τῆς Σαββατιαίας ἀναπαύσεως καὶ ἐπὶ τῶν ἐξυπηρετούντων τοὺς ἀνθρώπους ζῴων.

Ἡ λέξις «ἐνθυμοῦ» ὑπονοεῖ καὶ προγενεστέραν ὑπόδειξιν περὶ τοῦ Σαββάτου· καὶ ταύτην εὑρίσκομεν εἰς τὸ κεφάλαιον β' τῆς Γενέσεως. «Καὶ συνετελέσθησαν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ αὐτῶν. Καὶ ἐν τῇ ἡμέρα τῇ ἑβδόμῃ ἀνεπαύθη ὁ Θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων Αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἐποίησε. Καὶ ηὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν, διότι ἐν αὐτῇ ἀνεπαύθη ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων Αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἔκτισε καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς (Γένεσις β.' 1, 2,) Ἀπὸ τὴν μεταφορικὴν ταύτην γλῶσσαν ἐξάγεται ἡ ἀλήθεια ὅτι μὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς κοσμογονίας, ἐνεκαινίασεν ὁ Θεὸς περίοδον καταπαύσεως ἀπὸ παντὸς ἔργου δημιουργικοῦ, εὐλογήσας καὶ ἁγιάσας ταύτην.

Ἡ Σαββατιαία ἀνάπαυσις, ἤτοι «ἀργία», ὑπῆρξε θεσμὸς θεμελιώδης τῆς κοινοτικῆς καὶ ἀτομικῆς ζωῆς, ὡς ἅπαντες δὲ οἱ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθέντες εἰς τὸν ἄνθρωπον νόμοι, ἦτο θεσμὸς δίκαιος, σοφὸς καὶ λογικός, βάσιν ἔχων τὴν διττὴν φύσιν τῶν λογικῶν αὐτοῦ πλασμάτων καὶ τὰς ἀνάγκας ἑκατέρας τῶν φύσεων τούτων. Διὰ τοὺς Ἰσραηλῖτας μάλιστα, ἔχοντας ζωηρὰν ἀκόμη τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἐτῶν τῆς δουλείας ὑπὸ τὸ μαστίγιον τῶν Αἰγυπτίων καὶ τοῦ ἀνενδότου ἐξαναγκασμοῦ εἰς κόπους ἀνωτέρους τῶν δυνάμεών των, ἡ Θεῖα Ἐντολή, ἡ ἐξασφαλίζουσα τὴν ἑβδομαδιαίαν ἀνάπαυσιν καὶ ἀναστήλωσιν τῶν σωματικῶν των δυνάμεων, θὰ ἦτο ἴσως ἡ γλυκυτέρα ὅλων τῶν τοῦ Δεκαλόγου. Ἡ δὲ ἐξασφαλιζομένη δι' αὐτῆς ἄνεσις θὰ ἐπροκάλει ἀνάλογον εὐγνωμοσύνην, ἐκδηλουμένην διὰ λατρείας ἐγκαρδίου, καὶ ὑπακοῆς προθύμου πρὸς τὸν Θεόν.

Τὰς εὐλογίας τῆς Σαββατιαίας ἐντολῆς συνέδεσεν ὁ Θεὸς μὲ ὅρους. Ἀναγινώσκομεν: «Ἐὰν ἀποτρέψῃς τὸν πόδα σου ἀπὸ τοῦ νὰ πράττῃς τὰ θελήματά σου ἐν τῇ ἁγίᾳ μου ἡμέρᾳ καὶ ὀνομάζῃς ***τρυφὴν καὶ ἔντιμον τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ Κυρίου καὶ τιμᾷς αὐτήν, μὴ ἀκολουθῶν τὰς ὁδούς σου, μηδὲ λαλῶν τοὺς λόγους σου***, τότε θέλεις ἐντρυφᾷ ἐν Κυρίῳ καὶ θέλω σε ἱππεύσει ἐπὶ τοὺς ὑψηλοὺς τόπους τῆς γῆς καὶ σε θρέψει μὲ τὴν κληρονομίαν τοῦ πατρός σου Ἰακώβ, διότι τὸ στόμα τοῦ Κυρίου ἐλάλησεν» (Ἡσαΐας νη' 13, 14).

Εἰς τὰς ὀλίγας αὐτὰς λέξεις ὁ Προφήτης συγκεντρώνει ὅλην τὴν σημασίαν τῆς ἁγίας ἡμέρας: ***Ἁγία*** εἶναι, διότι εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὸν Θεόν, ὡς τοιαύτη δὲ ὀφείλει νὰ δαπανᾶται ὁλοκλήρως πρὸς δόξαν αὐτοῦ. ***Ἔντιμος*** εἶναι, καθότι εἶναι ἀξία τῆς ὑψίστης τιμῆς, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀποδώσῃ, προσφέρων εἰς τὸν Θεὸν λατρείαν καὶ δοξολογίαν καὶ σεβόμενος τὰς διατάξεις αὐτοῦ. ***Τρυφὴ*** δὲ εἶναι ἡ ἡμέρα δι' ἐκεῖνον, ὅστις εὑρίσκει ἐν αὐτῇ τὴν ἐξιδιασμένην ἐκείνην χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν τὴν ὁποίαν δίδει ἡ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπικοινωνία.

Τὸν εὐφρόσυνον χαρακτῆρα τῆς ἡμέρας τοῦ Σαββάτου ὁ Δαβὶδ ἐξ ὅλων τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ᾐσθάνθη βαθύτερον καὶ ὡς οὐδεὶς

ἄλλος ἐξέφρασε—ὡς ὅταν ἀναφωνῇ: «Αὕτη εἶναι ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος! ἂς εὐφρανθῶμεν καὶ ἂς ἀγαλλιασθῶμεν ἐν αὐτῇ». (Ψαλμ ριη΄. 24). «Εὐφράνθην ὅταν μοι εἶπον, ἂς ὑπάγωμεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου» (Ψαλ. ρκβ΄. 1). «Πόσον εἶναι ἀγαπηταὶ αἱ σκηναί Σου, Κύριε τῶν Δυνάμεων! Ἐπιποθεῖ καὶ μάλιστα λιποθυμεῖ ἡ ψυχή μου διὰ τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου. Ἡ καρδία μου καὶ ἡ σάρξ μου ἀγάλλονται διὰ τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα. Καλητέρα εἶναι μία ἡμέρα ἐν ταῖς αὐλαῖς Σου, ὑπὲρ χιλιάδας. Ἤθελον προτιμήσει νὰ ἦμαι θυρωρὸς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μου, παρὰ νὰ κατοικῶ ἐν ταῖς σκηναῖς τῆς πονηρίας. Διότι ἥλιος καὶ ἀσπίς μου εἶναι Κύριος ὁ Θεός· χάριν καὶ δόξαν θέλει δώσει ὁ Κύριος» (Ψαλμ. πδ΄. 1, 2, 3, 10, 11).

Ἡ Σαββατιαία ἑορτὴ ἦτο λοιπὸν ὄχι μόνον ἡμέρα ἀφιερωμένη εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἡμέρα σωματικῆς ἀναπαύσεως, ἀλλὰ καὶ ἡμέρα χαρᾶς, ὡς ἐξάγεται ἐκ πλείστων χωρίων τῆς Π. Διαθήκης. Ἀλλὰ τὸν ἀρχτέυπον τοῦτον χαρμόσυνον χαρακτῆρα ἀπέβαλε σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ἡμέρα, συνεπείᾳ τῶν ἐθνικῶν συμφορῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐτιμωρήθη ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς διὰ τὰς παραβάσεις του καὶ τὰς συχνὰς πρὸς τὴν εἰδωλολατρείαν ἀποσκιρτήσεις του. Ἡ μεγίστη δὲ τῶν συμφορῶν τούτων, ἡ ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσία, κυρίως συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξαφάνισιν τῆς χαροποιᾶς ὄψεως τοῦ Σαββάτου, καθότι ἀπωλέσαντες τὸν Ναὸν καὶ τὴν μεγαλειώδη αὐτοῦ λατρείαν, ταυτοχρόνως δὲ καὶ τὸν Νόμον, πενθίμως πλέον ἐτόνιζον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Εὐφράτου τὰς γλυκείας ᾠδὰς τῆς Σιών. Στερηθέντες διὰ μιᾶς τῆς μεγαλειώδους λατρείας τοῦ Ναοῦ καὶ τῆς διδαχῆς τοῦ Νόμου, συνεκέντρωσαν ὅλην των τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸν θεσμὸν τοῦ Σαββάτου, ζηλοτύπως προσπαθοῦντες νὰ περιφρουρήσωσι τὴν ἱερότητα αὐτῆς δι᾽ ἐπιπροσθέτων περιορισμῶν, καὶ αὐστηρῶς ἐμμένοντες εἰς τὸ γράμμα τῆς Ἐντολῆς, εἰς τὸ γράμμα περιορίζοντο. Ὅταν δέ, αἰῶνας μετὰ τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιστροφῆς των εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ κατὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἐθνικῆς των ζωῆς, εὑρέθησαν ὑπὸ τὸ Ραββινικὸν καθεστὼς τῶν τύπων καὶ τῆς σχολαστικῆς ἑρμηνείας τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου, ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ ἡμέρα εἶχεν ἀποβάλει τὸν εὐφρόσυνόν της χαρακτῆρα, μακρὰν δὲ τοῦ νὰ ἦναι ἐναρμόνιος ἀνάπαυσις σώματος καὶ πνεύματος, εἶχε καταντήσει ἡμέρα ἐπαχθής, βεβαρημένη διὰ σωρείας ἀνοήτων περιορισμῶν καὶ σκληρῶν ἀπαιτήσεων. Αὗται ἦσαν αἱ κινήσασαι τὴν ἱερὰν ἀγανάκτησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗτινος καὶ αὐταὶ αἱ θεραπεῖαι καὶ τὰ θαύματα κατηγγέλλοντο ὑπὸ τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων ὡς παραβάσεις τῆς Σαββατιαίας ἐντολῆς. Καὶ αὗται ἐπροκάλεσαν τὸ δριμύτατον τοῦ Κυρίου κατηγορητήριον κατὰ τῆς ἀνιέρου καὶ ἀσπλάγχνου ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ταλαιπόρου λαοῦ ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ ἀρχόντων, ὡς βλέπομεν ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίῳ—τὸ κεφάλαιον τῶν «Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί». «Δὲν ἦλθον διὰ νὰ καταλύσω τὸν Νόμον», ἔλεγεν, «ἀλλ' ἵνα πληρώσω αὐτόν». «Τὸ Σάββατον ἔγεινε διὰ τὸν ἄνθρωπον, οὐχὶ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον» Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου Κύριος ἐστι καὶ τοῦ Σαββάτου», ἔλεγεν ὁ Κύριος, ἐπεξηγῶν τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου. Διὰ τοιούτων πράξεων καὶ τοιαύτης διδαχῆς ἀπεκάλυψεν ὁ Κύριος τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τοῦ Σαββάτου—τὸν πραγματικὸν προο-

ρισμὸν τῆς Σαββατιανῆς ἀργίας, ὅστις δὲν ἀπέκλειεν οὐδὲν ἔργον ἀνάγκης, ἐλέους, φιλανθρωπίας καὶ ἀλληλοβοηθείας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου οἱ Μαθηταὶ καὶ τὰ ὀλίγα μέλη τῆς Ἀποστολικῆς ἀδελφότητος καθιέρωσαν τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην—Κυριακήν, ὀνομασθεῖσαν, ἐτέλουν οἱ Χριστιανοὶ τὰς συνάξεις των πρὸς λατρείαν· ἂν δὲ καὶ τινες τῶν ἐκχριστιανισθέντων Ἰουδαίων δὲν ἔπαυσαν νὰ τιμοῦν ταυτοχρόνως καὶ τὸ Σάββατον εἰς ἀνάμνησιν τῆς Δημιουργίας, ἡ συνήθεια αὕτη δὲν ἐγεννήθη ἐν τῇ Χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ, ὁριστικῶς δὲ ἐξέλιπε μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν διὰ διατάγματος τοῦ Μ. Κωνσταντίνου τῷ 336. Ἐὰν δὲ μετέβαινον οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὰς συναγωγὰς κατὰ Σάββατον, τοῦτο ἐγένετο διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρωσι τοὺς Ἰουδαίους συνηγμένους ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἄλλην ἡμέραν, ὅπως τοὺς κηρύξωσι τὸν Χριστόν.

Αἱ συνάξεις τῶν πρώτων Χριστιανῶν ἦσαν ἀπέριττοι καὶ πνευματικαί. Ἡ λατρεία ἀπετελεῖτο ἀπὸ προσευχήν, ψαλμῳδίαν, ἀνάγνωσιν τῶν περὶ τῆς διδαχῆς καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Σωτῆρος ἀπομνημονευμάτων τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῆς τελέσεως τῆς Θείας Εὐχαριστίας (κλάσεως τοῦ ἄρτου) μετὰ συνεισφορᾶς ὑπὲρ τῶν πτωχῶν τῆς Ἐκκλησίας. Τοιαύτην ἐπὶ λέξει περιγραφὴν ἀφῆκεν (1) Ἰουστῖνος ὁ Μάρτυς, ἀκμάσας κατὰ τὸ ἔτος 140 μ Χ. Ἐπίσης μνημονεύει τῆς Κυριακῆς λατρείας καὶ Διονύσιος ἐπίσκοπος Κορίνθου. (2) Ὁ δὲ Βαρνάβας «ἄγομεν τὴν ἡμέραν τὴν ὀγδόην ἐν εὐφροσύνῃ, ἐν ᾗ Ἰησοῦς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν».—Ἀρχαιοτέρα δὲ ὅλων τούτων, ἐπίσης καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ρωμαίου ἀνθυπάτου τῆς Βυθινίας Πλινίου, πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Τραϊανὸν ἀναφέρει τὰ τῆς λατρείας τῶν Χριστιανῶν καὶ συγκεκριμένως κάμνει μνείαν τῆς Εὐχαριστίας.

Ἐξ ὅλων τῶν μαρτυριῶν τούτων καταφαίνεται πόσον ἦτο ἁπλῆ, σεμνὴ καὶ πνευματικὴ ἡ λατρεία τῶν πρώτων αἰώνων.

Πῶς πρέπει ἡμεῖς νὰ ἁγιάζωμεν τὴν Κυριακήν.

Ἡ σημερινὴ ἀντίληψις ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς τηρήσεως τῆς Κυριακῆς, ἔχει ὑποστῆ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος τῶν νεωτέρων ἰδεῶν τοῦ αἰῶνός μας καὶ πολλοὶ ἀποβλέποντες εἰς ταύτην ὡς ἡμέραν ἀναψυχῆς μόνον, παραμελοῦσι τελείως τὴν πνευματικὴν αὐτῆς πλευρὰν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὑποχρέωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῷ ἄλλοι φρονοῦν ὅτι ἐξώφλησαν τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ἐὰν ἐδαπάνησαν μίαν ὥραν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐλεύθεροι τότε πλέον νὰ διοργανώσουν ἐκδρομάς, συναναστροφὰς κοσμικὰς ἢ νὰ δαπανήσουν ὥρας εἰς τὰ δημόσια θεάματα. Ἀνιαρὰς δὲ θεωροῦν τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ἱερότητα ἄλλας ἐνασχο-

---

(1) Ἰουστῖνος Μάρτυς, ἀπολογία (65, 67).

(2) Διον. Ἐπισκ. Κορίνθου (Κεφ. ιε΄)

(3) Διδαχὴ Δωδ. Ἀποστόλων. (Περὶ κλάσεως ἄρτου).

(4) Ἐπιστολὴ Βαρνάβα (ιε΄, 15).

(5) Ἐπιστολὴ Πλινίου τοῦ Νεωτέρου πρὸς αὐτοκράτορα Τραϊανόν.

λήσεις τῆς Κυριακῆς, τόσαν τὰς ὑπὲρ τῶν ὁμοίων των ὀφειλομένας ὅσον καὶ τὰς ἀτομικάς.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἀνιαρὰ ἢ τερπνὴ θὰ εἶναι ἡ Ἁγία Ἡμέρα, ἀναλόγως τῶν διαθέσεων τοῦ πνεύματος ἑνὸς ἑκάστου, τῆς ἀντιλήψεως τῆς σημασίας ταύτης, καὶ τῆς ἑτοιμότητος τῆς ψυχῆς ὅπως ἀπολαύσῃ αὐτῆς. Δεχόμεθα εὐχαρίστως τὴν Κυριακὴν ὡς ἡμέραν ἀναψυχῆς τονώσεως τῶν σωματικῶν δυνάμεων μετὰ τοὺς κόπους τῆς ἑβδομάδος, ἀλλ᾽ ἀγνοοῦμεν πόσον εἶναι βαθυτέρα ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναζωογονήσεως τῶν πνευματικῶν αἰσθήσεων καὶ δυνάμεων, αἵτινες καθ᾽ ὅλην τὴν ἑβδομάδα μένουν ἀδρανεῖς, ἀκαλλιέργητοι, σχεδὸν λησμονημέναι, ἀπὸ Κυριακῆς εἰς Κυριακήν. Πρέπει νὰ συναισθανώμεθα τί ἀντιπροσωπεύει ἡ ἡμέρα, ὅπως δυνηθῶμεν νὰ ἀπολαμβάνωμεν σωματικῶς τε καὶ ψυχικῶς τῶν εὐεργετημάτων αὐτῆς. Εἶναι ὄασις δροσερὰ ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐχμηρᾶς βιοπάλης, σταθμὸς ἤρεμος ἐν μέσῳ τῆς τύρβης τῆς ζωῆς, ὅστις μᾶς ἐδόθη ὅπως σταθῶμεν καὶ ρίψωμεν βλέμμα ὀπίσω καὶ ἐμπρὸς, ἀναγνωρίσωμεν τὰ σφάλματα τοῦ παρελθόντος καὶ ζητήσωμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος. Εἶναι ἐφησυχαστήριον ἐπιθυμητὸν διὰ τοὺς συνειθίζοντας νὰ διέρχωνται ὥραν τινὰ περισυλλέγοντες τὰς σκέψεις των, ἀπομονούμενοι ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἐπικοινωνοῦντες μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀπὸ κοινοῦ λατρεία εἶναι μέγα προνόμιον καὶ ρητὴ ἐντολή. Εἶναι δύναμις πολλαπλασιαζομένη, ἥτις φέρει πρὸς τὸν Θεὸν τὴν λατρείαν καὶ τὰ αἰτήματα τῶν ἀνθρώπων συνοδευομένη ὑπὸ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅτι Αὐτὸς θὰ παρευρίσκηται ἐν μέσῳ τῶν συνερχομένων ἐν τῷ Ὀνόματί του καὶ θέλει εἰσακούσει τὰς δεήσεις αὐτῶν.

Ἀλλ᾽ ἐκτὸς τῆς θείας λατρείας καὶ τῶν ἄλλων Χριστιανικῶν ἐνεργειῶν τῆς ἡμέρας, εἶναι αἱ ἐπισκέψεις ἐλέους, παρηγορίας, ἐνθαρρύνσεως πρὸς τοὺς ἀνάγκην ἔχοντας, τὸ δὲ πνεῦμα τῆς Ἡμέρας πρέπει νὰ μὴ ἐκπνέῃ κατὰ τὰς ὑπολοίπους ὥρας αὐτῆς, ἐν μέσῳ τῶν ποικίλων ἐνεργειῶν μας. Εἴτε ἀπολαμβάνωμεν τὴν φύσιν τῶν ἐξοχῶν, εἴτε εὑρισκώμεθα εἰς φιλικὸν κύκλον, αἱ ἐλαφραὶ συνομιλίαι καὶ αἱ ἀπρεπεῖς διασκεδάσεις δὲν πρέπει νὰ ἀντικαταστήσουν τὴν ἱερὰν ἀτμόσφαιραν τῆς Κυριακῆς. Ὅσοι δὲ πλησιάζουν εἰς τὸν ἐμπεπλησμένον μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἁγίας ἡμέρας, θὰ αἰσθανθῶσι τὴν χάριν αὐτοῦ, τινὲς δὲ ἴσως καὶ θὰ προσελκυσθῶσιν εἰς τὴν Πηγὴν τῆς Χάριτος, ἥτις καθιστᾷ ἀληθὲς ἐντρύφημα τὴν ἁγίαν Ἡμέραν τοῦ Θεοῦ, τὴν Κυριακήν.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

ΙΣΑΑΚ

(Γένεσ. κβ΄. 1—10, κδ΄. 61—66, κε΄. 1—5, κστ΄. 1—5, 12—30).

Ὁ Ἰσαὰκ δὲν ἔχει τὰ ἐξέχοντα χαρακτηριστικὰ τοῦ πατρός του Ἀβραάμ, ἢ ἀκόμη τοῦ υἱοῦ του Ἰακώβ. Ἡ θέσις του μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐπιφανῶν πατριαρχῶν καθιστᾷ αὐτὸν ὀλίγον τι ἀφανῆ καὶ ἄσημον. Ὑπὸ πολλὰς ὅμως

ἐπόψεις καὶ αὐτὸς εἶναι μεγάλη προσωπικότης καὶ ἐξέχων χαρακτήρ. Εἷς ἐκ τῶν λόγων, οἵτινες συντελοῦν εἰς τὸ νὰ φαίνηται ἡ θέσις τοῦ Ἰσαὰκ ὀλιγώτερον ἐπιφανὴς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν πατριαρχῶν, εἶναι ὅτι ὁ βίος του ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἦτο μᾶλλον ἤρεμος, χωρὶς πολλὰς περιπετείας καὶ ὄχι ὅπως ἦτο ὁ βίος τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Ἰακώβ. Ὁ Ἰσαὰκ ἦτο υἱὸς ἑνὸς μεγάλου ἀνδρός, ἐγκατεστημένου, πλουσίου, ἐπιφανοῦς, ἀπολαμβάνοντος τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀνθρώπων τοῦ κύκλου του, ὄχι μόνον διὰ τὸν χαρακτῆρά του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ κατορθώματα καὶ τὰς ἐπιτυχίας του. Ἔπειτα ὁ Ἰσαὰκ δὲν ἦτο αὐτοδημιούργητος ὅπως ὁ πατήρ του καὶ ὁ υἱός του. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας εἶχε προστασίαν καὶ τρυφερὰν περίθαλψιν, ἀνατραφεὶς μὲ ὅλας τὰς δυνατὰς εὐκολίας τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, καὶ γαλουχηθεὶς ὁμαλῶς μὲ τὴν θρησκείον τῶν γονέων του. Ἐπὶ πλέον, πρὶν ὁ ἴδιος ἀποκτήσῃ ἰδικήν του περιουσίαν, εἶχε κληρονομήσει ἀρκετὴν ἀπὸ τὸν πατέρα του. Ὑπάρχουν ὅμως ἐν τῇ ζωῇ του καὶ χορακτηριστικά τινα ***ἰδικά του,*** τὰ ὁποῖα εἶναι ἀρκετὰ νὰ τὸν θέσουν εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν καὶ ἐκτίμησιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοῦ κόσμου, εἰς ἣν εὑρίσκομεν τὸν πατέρα του Ἀβραὰμ καὶ τὸν υἱόν του Ἰακώβ.

Τὰ κυριώτερα περιστατικὰ τῆς ζωῆς του, τὰ ὁποῖα φανερώνουν τὸν χαρακτῆρα του, εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Τὸ περιστατικὸν τῆς θυσίας του. Ὁ Ἰσαὰκ ἀπὸ μικρὸς ἔδειξε μεγάλην ὑπακοὴν εἰς τὸν πατέρα του καὶ τελείαν ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Θεόν. Ὅταν ὁ Ἀβραὰμ διετάχθη νὰ προσφέρῃ τὸν υἱόν του θυσίαν, ὁ Ἰσαὰκ ἦτο περίπου 16 ἐτῶν, εἰς ἡλικίαν δηλαδὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐννοῇ καλῶς τὰ πράγματα, νὰ λογικεύηται καὶ νὰ ἔχῃ ἐλευθερίαν θελήσεως. Ἠννόει καλῶς ὅτι ἐπρόκειτο περὶ θυσίας εἰς τὸν Θεόν. Εἰς τὴν σχετικὴν περικοπὴν ἐν Γενέσει κβ΄. 3—10 ἔχομεν ἕνα ἀπαραμίλλου τέχνης δραματικὸν διάλογον κατὰ τὴν πορείαν πρὸς τὸν τόπον τῆς θυσίας. Μᾶς καταλαμβάνει βαθεῖα συγκίνησις ἐνῷ ἀναγινώσκωμεν τὰ διαμειφθέντα μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ, τὴν ὁποίαν αὐξάνουν ἀκόμη περισσότερον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν λέγονται ἀλλὰ σιωπηλῶς ἐννοοῦνται. Μὴ βλέπων τὸ θῦμα ὁ Ἰσαὰκ ἐρωτᾷ μὲ παιδικὴν ἀφέλειαν τὸν πατέρα του: «Ἰδοὺ τὸ πῦρ καὶ τὰ ξῦλα, ἀλλὰ ποῦ εἶνε τὸ πρόβατον διὰ τὴν ὁλοκαύτωσιν;» «Ὁ Θεός, τέκνον μου, θέλει προβλέψει» ἀπεκρίθη ὁ Ἀβραάμ. Ὁ Ἰσαὰκ ἐπανεπαύθη καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν πίστιν ταύτην τοῦ πατρός του καὶ δὲν ἀνησύχει πλέον περὶ τοῦ θύματος. Ἀλλ' ἡ κρίσιμος στιγμὴ ἦλθεν· τὸ θυσιαστήριον ᾠκοδομήθη· τὰ ξῦλα ἐτέθησαν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου· τὸ πῦρ ἦτο πλησίον διὰ νὰ καύσῃ τὸ ὁλοκαύτωμα· καὶ ὅμως τὸ θῦμα δὲν ἐφαίνετο! Δὲν ἠξεύρομεν τὶ διημείφθη μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ. Ἡ Γραφὴ δὲν ἀναφέρει τίποτε· ὅμως εἶναι φανερὸν ἐκ τῆς περικοπῆς ὅτι ὁ Ἰσαὰκ ἐδέχθη νὰ τὸν δέσῃ ὁ πατήρ του καὶ νὰ τὸν θέσῃ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐπάνω εἰς τὰ ξῦλα! Μὲ τὴν εὐπείθειάν του ταύτην ἔδειξεν ὄχι μόνον πόσον πρόθυμος ἦτο νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν πατέρα του, ἀλλὰ καὶ πόσον εὐσεβὴς εἰς τὸν Θεὸν ἦτο, κατὰ τὸ φῶς τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν πατέρα του. Πεισθεὶς ὅτι ἦτο θέλημα τοῦ Θεοῦ αὐτὸς νὰ ἦναι τὸ θῦμα τῆς θυσίας, δὲν ἔφερε καμμίαν ἀντίρρησιν νὰ δώσῃ τὴν ζωήν του διὰ νὰ εὐαρεστήσῃ αὐτόν.

Ἡ ὑποταγὴ τοῦ Ἰσαὰκ εἰς τὸν πατέρα εἶναι καταπληκτική. Δικαίως λαμβάνεται ὡς τύπος τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις κατὰ παρόμοιον τρόπον ὑπετάγη εἰς τὸ θέλημα τοῦ Οὐρανίου Πατρός του, ὅταν ἐζητήθη ἀπὸ αὐτὸν νὰ προσφέρῃ ἑαυτὸν θυσίαν εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Καὶ ὁ Ἰησοῦς, ὅπως ὁ Ἰσαάκ, «Δὲν ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ· ἐφέρθη ὡς ἀρνίον ἐπὶ σφαγήν, καὶ ὡς πρόβατον ἔμπροσθεν τοῦ κείροντος αὐτὸ ἄφωνον, οὕτω δὲν ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ» (Ἡσαΐα νγ΄. 7).

Τὸ περιστατικὸν τοῦ γάμου του. Καὶ ἐδῶ βλέπομεν τὴν συνετὴν συμπεριφορὰν τοῦ Ἰσαάκ. Ἦτο εἰς ἡλικίαν νὰ σκεφθῇ, νὰ ἀποφασίσῃ καὶ νὰ κάμῃ ὅ,τι ἤθελεν ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκλογὴν συζύγου· τὸ ζήτημα τοῦτο ἦτο ἐντελῶς προσωπικόν. Νέαι πολλαὶ ἦσαν ἐν Χαναάν, αἵτινες θὰ ἐθεώρουν ὑψίστην των εὐτυχίαν νὰ ἔχουν τὸν Ἰσαὰκ σύζυγόν των. Ἀλλ᾽ ὁ πατήρ του δὲν ἤθελε σύζυγον εἰδωλολάτριδα διὰ τὸν υἱόν του· διὰ τοῦτο ἐφρόντισε νὰ φέρῃ δι᾽ αὐτὸν νύμφην ἀπὸ τὴν γῆν τῶν πατέρων του, ἐκ τῆς συγγενείας του. Ὁ Ἰσαὰκ ἦτο ἐνήμερος τῶν σχεδίων τοῦ πατρός του, πρὸς τὰ ὁποῖα συμφωνεῖ πληρέστατα καὶ συμμορφοῦται ἀπολύτως. Τοῦτο δὲν φανερώνει μόνον εὐπείθειαν εἰς τοὺς γονεῖς του ἀλλὰ καὶ ὀρθὴν κρίσιν. Πάντοτε δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ κρίσις τῶν γονέων εἰς τὸ ζήτημα τοῦ γάμου τῶν τέκνων των. Εἰς πολλὰς περιστάσεις σφάλλονται ἴσως περισσότερον τῶν τέκνων των. Κατὰ κανόνα ὅμως οἱ γονεῖς εἶναι ἁρμοδιώτεροι τῶν τέκνων νὰ κρίνουν περὶ τοῦ εἴδους τοῦ συζύγου ἢ τῆς συζύγου, τὴν ὁποίαν τὰ τέκνα των ὀφείλουν νὰ ἐκλέξουν. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἡ ἐπέμβασις τοῦ Ἀβραὰμ ἦτο σωτήριος διὰ τὸν Ἰσαὰκ καὶ ἡ ἀποδοχὴ τοῦ Ἰσαὰκ εἰς ἄκρον συνετή. Ἡ ἁπλῆ περιγραφὴ τῆς εὑρέσεως συζύγου διὰ τὸν Ἰσαὰκ εἶναι λίαν ἐκφραστική. Εἶναι τόσον ἐντυπωτικὴ ὥστε σχεδὸν ὅλαι αἱ Χριστινιακαὶ ἀποχρώσεις τὸ μέρος τοῦτο τῆς Γραφῆς συνήθως ἀναγινώσκουν εἰς τὰς τελετὰς τῶν γάμων. Μία ἄλλη λεπτομέρεια ἀξιοπαρατήρητος ἐν σχέσει μὲ τὸν γάμον τοῦ Ἰσαὰκ εἶναι ἡ μνεία ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν, καθ᾽ ἣν ἡ Ρεβέκκα μὲ τὸν Ἐλιέζερ ἦλθον εἰς τὸ μέρος τοῦ Ἰσαάκ, οὗτος εἶχεν ἐξέλθει «διὰ νὰ προσευχηθῇ ἐν τῇ πεδιάδι πρὸς τὸ ἑσπέρας». Ἐκεῖ δὲ συνηντήθη καὶ μὲ τὴν μέλλουσαν σύζυγόν του. Ἡ λεπτομέρεια αὕτη δὲν ἐτέθη ἀσκόπως ἐν τῇ Γραφῇ. Ὁ Ἰσαάκ, ὅπως ὁ πατήρ του Ἀβραάμ, τὰ πάντα ἀνέφερεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐξήρτα τὴν καλὴν ἔκβασίν των ἀπὸ Αὐτόν. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς εὐσεβείας θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς ἀπηρχαιωμένον· καὶ ὅμως καὶ σήμερον, ὅπως καὶ τότε, εἶναι εὐεργετικὸν καὶ ἀναγκαῖον.

Αἱ σχέσεις του πρὸς τοὺς Φιλισταίους. Ἡ ζωὴ τοῦ Ἰσαὰκ ἐν μέσῳ τῶν κατοίκων τῆς Χαναὰν δὲν ἦτο πάντοτε ὁμαλὴ καὶ ἀδιατάρακτος. Ἀναγινώσκομεν ἐν Γενέσει κστ΄. 12—31, ὅτι οἱ Φιλισταῖοι τὸν εἶχον φθονήσει διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὰς ἐπιτυχίας του καὶ εἶχον ἀρχίσει νὰ τὸν ἐνοχλοῦν. Ἐν πρώτοις ἔφραττον τὰ φρέατά του, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ ὕδωρ διὰ τὰ ποίμνιά του καὶ διὰ τὴν οἰκογένειάν του· καὶ ἐπὶ τέλους ὁ Ἀβιμέλεχ, ὁ βασιλεὺς τῶν Φιλισταίων, ἀπεριφράστως εἶπεν εἰς αὐτόν: «Ἄπελθε ἀφ᾽ ἡμῶν, διότι εἶσαι δυνατώτερος ἡμῶν!» Τί ἔκαμεν ὁ Ἰσαάκ, ὅταν τόσον ἀποτόμως ὑπεδείχθη εἰς αὐτὸν ὅτι ὤφειλε νὰ ἀπέλθῃ; Ὅ,τι εἰς μίαν τοιαύτην περίστασιν θὰ ἔκαμνε καὶ ὁ πατήρ του Ἀβραάμ. Καθὼς

ἐκεῖνος ἦτο ἀνιδιοτελὴς καὶ ἐνδοτικός, οὕτω καὶ ὁ υἱός του. Καὶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, καθὼς εἰς πολλὰ ἄλλα, ὁ Ἰσαὰκ ἦτο τέκνον τοῦ πατρός του.

Ὅταν ὁ Ἀβιμέλεχ εἶπεν εἰς αὐτὸν «Ἄπελθε ἀφ' ἡμῶν», ὁ Ἰσαὰκ δὲν ἔφερε καμμίαν ἀντίρρησιν· ἁπλῶς ἀπῆλθεν εἰς ἄλλο μέρος καὶ ἤνοιξεν ἄλλα φρέατα· καὶ ὅταν ἔφραξαν καὶ ἐκεῖνα, ὁ Ἰσαὰκ ἤνοιξεν ἄλλα, ἕως οὗ οἱ ἐχθροί του ἀπέκαμαν νὰ τὸν ἐνοχλοῦν. Συνέβη ὅμως καὶ κάτι ἄλλο, ἀκόμη καλλίτερον. Βλέποντες οἱ ἐχθροί του ὅτι παρ' ὅλας τὰς ἐνοχλήσεις των ὁ Ἰσαὰκ ηὐδοκίμει, καὶ συγκινηθέντες ἐπὶ τέλους ἀπὸ τὴν μεγάλην του ἐνδοτικότητα καὶ πραότητα, ἦλθον πρὸς αὐτὸν τεταπεινωμένοι καὶ εἶπον: «Εἴδομεν φανερὰ ὅτι ὁ Κύριος εἶναι μετὰ σοῦ» καὶ ἐζήτησαν νὰ κάμουν συνθήκην φιλίας μετ' αὐτοῦ! Ἡ νίκη αὕτη τοῦ Ἰσαὰκ ἦτο ἀληθῶς θαυμαστή, καὶ ὠφείλετο καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὸν ἐνδοτικὸν καὶ καὶ φιλειρηνικὸν αὐτοῦ. Διὰ τῆς πραότητος καὶ εἰρηνικότητός του ὁ Ἰσαὰκ πρῶτον ἔλαβε πλήρη ἱκανοποίησιν διὰ τὰ γενόμενα εἰς αὐτὸν ἀδικήματα, καὶ δεύτερον ἐκέρδισε τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν φιλίαν τῶν ἰσχυρῶν ἐχθρῶν του.

Ὁ Ἰσαὰκ εἰς τὰ ἴχνη τοῦ πατρός του. Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ Ἰσαὰκ περιεπάτησεν εἰς τὰ ἴχνη τοῦ πατρός του. Τὸ νὰ περιπατήσῃ τις εἰς τὰ ἴχνη ἑνὸς ἄλλου, ἀνωτέρου του, εἶναι τόσον δύσκολον ὅσον καὶ τὸ νὰ χαράξῃ ἰδίαν ὁδόν. Τὰ τέκνα δὲν ἀκολουθοῦν πάντοτε τὰ ἴχνη τῶν γονέων των· ἀκόμη καὶ ὅταν οἱ γονεῖς των ἦναι μεγάλοι καὶ ἐπιφανεῖς. Εἰς πάντα ἄνθρωπον ὑπάρχει μία φυσικὴ τάσις νὰ ἐκλέξῃ τὸν ἰδικόν του δρόμον. Διὰ νὰ βαδίζῃ λοιπὸν ὁ Ἰσαὰκ τόσον ἀπαρεγκλίτως εἰς τὰ ἴχνη τοῦ πατρός του ἐχρειάσθη τόση σοφία καὶ καλὴ θέλησις, ὅση θὰ ἐχρειάζετο νὰ ἐκλέξῃ μίαν ἰδίαν ὁδόν. Ἡ συμπεριφορά του αὕτη φανερώνει ὥριμον κρίσιν. Ὁ Ἰσαὰκ διέκρινεν ὅτι ἡ πορεία τοῦ πατρός του ἦτο ἡ ὀρθοτέρα, ἡ σοφωτέρα καὶ ἡ ὑγιεστέρα, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο καὶ δι' ἑαυτὸν νὰ ἐκλέξῃ. Ἔπειτα φανερώνει ἰσχυρὰν θέλησιν. Ὁ Ἰσαὰκ ἐπεβλήθη εἰς ἑαυτὸν νὰ ἀκολουθήσῃ κατὰ πάντα τὰ ἴχνη τοῦ πατρός του. Ὁ Ἰσαὰκ ἀπὸ μικρὸς ἐθαύμαζε καὶ ἐξετίμα τὸν πατέρα του. Ἀφοῦ δὲ οὗτος ἀπέθανεν, ὁ Ἰσαὰκ ἀπέβλεπεν εἰς τὸν μέγαν χαρακτῆρα του ὡς εἰς ἓν ἰδεῶδες ὑπόδειγμα δι' ὁδηγίαν ἔμπευσιν καὶ μίμησιν. Διὰ τοῦτο ἡ ζωή του καὶ ὁ χαρακτήρ του ἐξέχουν εἰς χάριτας καὶ ἀρετάς. Ἐξέλεξεν ἑκουσίως τὴν ὑγιεστέραν ὁδὸν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὅτι καὶ αὐτὸς ἐγένετο μέγας καὶ ἀπέβη χρήσιμος εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν Ἰσραὴλ καὶ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὅπως καὶ ὁ πατήρ του. Συνέβη ὅμως καὶ κάτι τὸ ὁποῖον δὲν ἔπρεπε νὰ συμβῇ, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον ἦτο φυσικὸν ἐπακολούθημα τῆς πορείας τὴν ὁποίαν ὁ Ἰσαὰκ εἶχεν ἐκλέξει δι' ἑαυτόν. Ὁ Ἰσαὰκ ἐμιμήθη τὸν πατέρα του ὄχι μόνον εἰς τὰς ἀρετάς του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ λάθη του. Καὶ αὐτός, ὅπως ὁ πατήρ του, ὅταν εἰς μίαν περίπτωσιν εἶδεν ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς ὡραιότητος τῆς συζύγου του ἐκινδύνευεν ἡ ζωή του, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον εἶπεν ὅτι ἡ σύζυγός του ἦτο ἀδελφή του. Ἀπεκαλύφθη ὅμως καὶ εἰς αὐτόν, ὅπως καὶ εἰς τὸν πατέρα του, τὸ λάθος του καὶ ἔμαθεν ὅτι ὤφειλε νὰ ἐμπιστεύηται εἰς τὸν Θεὸν πάντοτε ὑπὸ οἱασδήποτε περιστάσεις καὶ ἂν εὑρεθῇ ἐν τῇ ζωῇ. Μ' ὅλα ταῦτα ὁ Θεὸς ἐπανέλαβε καὶ εἰς

αὐτὸν τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν ὁποίαν εἶχε δώσει εἰς τὸν πατέρα του: «Θέλω εἶσθε μετὰ σοῦ, καὶ θέλω σὲ εὐλογήση, κτλ.» (Γενεσ. κστ´ 2—5).

Μαθήματα. 1. Τὰ ἀσφαλέστερα δοκιμαστήρια τῆς γνησιότητος τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὸν Θεὸν εἶναι ἡ πρόθυμος ἡμῶν ὑποταγὴ εἰς τὰς βουλάς του, οἱαιδήποτε καὶ ἂν ἦναι αὗται, καὶ τὸ μέγεθος τῆς θυσίας εἰς τὴν ὁποίαν εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ ὑποβληθῶμεν. Τὸ μάθημα τοῦτο διδασκόμεθα καὶ ἀπὸ τὸν Ἀβραὰμ καὶ ἀπὸ τὸν Ἰσαάκ.

2. Ὅταν δὲν δυνάμεθα ἢ δὲν ἦναι ἀνάγκη νὰ ἤμεθα πρωτότυποι, τὸ καλλίτερον ποὺ ἔχομεν νὰ κάμωμεν εἶναι νὰ ἀκολουθῶμεν τὰ ἴχνη ἐκείνων, οἵτινες προηγήθησαν ἡμῶν, καὶ τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ καὶ ὁ χαρακτὴρ ἀπεδείχθησαν μεγάλα διὰ τῶν διδασκαλιῶν καὶ τῶν δοκιμασιῶν τῆς ζωῆς. Ὀφείλομεν ὅμως νὰ προσέχωμεν ὥστε ἡ μίμησις νὰ περιορίζηται εἰς τὰς ἀρετάς των μόνον καὶ ὄχι εἰς τὰ λάθη των.

3. Ἡ μαρτυρία, τὴν ὁποίαν κάμνουν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰσαὰκ περὶ αὐτοῦ, εἶναι ἡ ὡραιοτέρα μαρτυρία τὴν ὁποίαν δύναταί τις νὰ ποθήση δι᾽ ἑαυτὸν ἐκ μέρους ἄλλων: «Εἴδομεν φανερὰ ὅτι ὁ Κύριος εἶναι μετὰ σοῦ». Οἱ φέροντες τὴν μαρτυρίαν ταύτην δὲν ἦσαν φίλοι τοῦ Ἰσαὰκ οὔτε ἁπλῶς ἀδιάφοροι ἀλλ᾽ ἐχθροὶ αὐτοῦ! «Μακάριοι οἱ πραεῖς, διότι αὐτοὶ θέλουσι κληρονομήσει τὴν γῆν».

4. Ὁ καλλίτερος τρόπος τοῦ νὰ κερδίση τις τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἀλήθειαν εἶναι μία ζωὴ παραδειγματικὴ καὶ εἷς χαρακτὴρ ἅγιος. Ὁ Ἰσαὰκ δὲν ἐκήρυξεν εἰς τοὺς Φιλισταίους τὸν Θεόν του καὶ τὴν θρησκείαν του. Ὡμίλησεν ὅμως βροντωδῶς καὶ ἐντυπωτικῶς ἡ συμπεριφορά του καὶ ὁ χαρακτήρ του. Αὐτὰ ἦσαν ἀρκετὰ διὰ νὰ κερδίσουν εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τοὺς ἐχθρούς του. Ὅταν βλέπη τις τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ τὴν ἀκούση.

5. Ἓν μάθημα διὰ τοὺς νέους.

Τὰ καλὰ τέκνα δὲν καταφρονοῦν τὴν γνώμην τῶν γονέων των εἰς τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς καὶ ἰδίως εἰς τὸ ἄκρως σπουδαῖον ζήτημα τῆς ἐκλογης συζύγου. Τὴν ἐξετάζουν ὑφ᾽ ὅλας τὰς ἐπόψεις, καὶ ὅταν τὴν εὕρουν ὀρθήν, συμμορφοῦνται πρὸς αὐτήν. Ἂν καὶ ἄνθρωποι «τοῦ παλαιοῦ καιροῦ», οἱ γονεῖς εἰς πολλὰς περιστάσεις βλέπουν τὰ πράγματα καλλίτερα ἀπὸ τὰ τέκνα των. Ἡ προσήκουσα προσοχὴ εἰς τὰς συστάσεις των εἶναι σωτήριος. Ὁ Ἰσαὰκ δὲν κατεφρόνησε τὴν γνώμην τοῦ πατρός του εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τῆς συζύγου του· τὰ πράγματα δὲ ἔδειξαν ὅτι ὁ Ἰσαὰκ δὲν ἦτο μόνον εὐπειθής, ἀλλὰ καὶ σοφὸς υἱὸς τοῦ πατρός του.

Χ. Γ. Τόκας.

— *Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δυσκολεύεται νὰ ἐννοήση ὁ ἐγκέφαλος, τὸ ἐννοεῖ πολλάκις ἡ καρδία.*

— *Τὸ μυστικὸν τῆς εὐγλωττίας εἶναι νὰ πιστεύη ὁ ῥήτωρ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κηρύττει.*

— *Ἡ ζωὴ χωρὶς πόνον θὰ ἦτο ὁμοία πρὸς εἰκόνα χωρὶς σκιάς.*

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

('Ιεζεκιὴλ λς' 25, 27).

Αἱ ὑποσχέσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀναφέρονται εἰς διαφόρους περιόδους καὶ μάλιστα πολὺ ἀπεχούσας ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' αἱ πλεῖσται αὐτῶν ἔχουν πραγματοποιηθῆ, ἂν ὄχι ὁλοκλήρως, τοὐλάχιστον ἐν μέρει. Ἡ πραγματοποίησις τῆς ὡς ἄνω προφητείας, ἐξεπληρώθη ἐν μέρει κατὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς Βαβυλωνικῆς αἰχμαλωσίας εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων των, ὁπότε διδαχθέντες καὶ ἐνστερνισθέντες τὸν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀπωλεσθέντα Νόμον τοῦ Μωϋσέως, ἀπεστράφησαν ὁριστικῶς ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ προσεκολλήθησαν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ.

Κατόπιν τούτου, μετὰ παρέλευσιν αἰώνων, ἦλθεν ὁ Χριστός, ἐδίδαξε, ἐθαυματούργησεν, ἐθεράπευσε καὶ ἀπέθανεν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἁμαρτωλῶν, ἀναστὰς δὲ ἐκ τῶν νεκρῶν ἐθεάθη ὑπὸ τῶν μαθητῶν του καὶ πολλὰ ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς τῶν μελλόντων νὰ συμβῶσι, πρὶν δὲ ἀναληφθῇ εἰς τοὺς Οὐρανοὺς παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς νὰ παραμείνουν ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἕωσοῦ ἀποστείλῃ εἰς αὐτοὺς τὴν Δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἥτις συνετελέσθη μετὰ δυνάμεως καὶ ἀπέφερεν εὐθὺς ἀποτελέσματα ἀνελπίστως μεγάλα. Αὕτη ἦτο ἡ δευτέρα πάνδημος ἐκπλήρωσις τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀρτιγέννητον Ἐκκλησίαν.

Ἡ τελικὴ δὲ ἐκπλήρωσις τῶν ἐπαγγελιῶν περὶ τῆς παγκοσμίου ἐκχύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος—«Καὶ ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, θέλω ἐκχέει ἀπὸ τοῦ Πνεύματός Μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, (Πράξεις β'. 7). ἀποβλέπει εἰς μίαν παγκόσμιον ἐπιστροφὴν τῆς ἀνθρωπότητος, ἥτις θέλει διενεργηθῆ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τὴν ἐποχὴν τῆς μελλοντικῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸν Θεὸν οὐδεὶς δύναται νὰ προσδιορίσῃ, ἀλλὰ μήπως τὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν εἶναι φανερὰ σήμερον, τόσον ὁμαδικῶς ὅσον καὶ ἀτομικῶς; Ἡ δωρεὰ αὕτη τοῦ Θεοῦ χορηγεῖται εἰς πάντα ὅστις ζητεῖ αὐτὴν ἐν εἰλικρινείᾳ. Ἐν τῇ σωτηρίᾳ ὅμως τοῦ ἀνθρώπου προηγεῖται τὸ ἐξιλαστήριον ἔργον τοῦ Χριστοῦ. Μόνον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἀποπλύνει τὴν ἐνοχὴν τῆς ἁμαρτίας. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ μόνος Σωτήρ· τὸ ἔργον αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ Ἅγιον πνεῦμα. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συνεργάζεται εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς σεσωσμένης ψυχῆς. Δὲν ἐξαλείφει τὴν ἐν τῇ ἀνθρώπῳ φυσικὴν ῥοπὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν. Ἀφαιρεῖ ὅμως τὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀγάπην τῆς ψυχῆς καὶ θραύει τὴν ἐπὶ τῆς ψυχῆς δύναμιν τῆς ἁμαρτίας. Δὲν μεταβάλλονται οἱ ψυχικαὶ ῥοπαὶ καὶ αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς. Αὗται μένουν αἱ αὐταὶ ὡς πρότερον, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι δίδεται εἰς αὐτὰς ***νέα κατεύθυνσις,*** ὁδηγούμεναι δὲ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, φαίνονται ὡς ***νέαι δυνάμεις :*** ἡ «λιθίνη καρδία» μεταβάλλεται εἰς ζῶσαν «εἰς σαρκίνην καρδίαν» κατὰ τὰ ῥῆμα τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιήλ.

Ἄς ἴδωμεν, τί ἄλλο εἰσφέρει εἰς τὸν νέον ἄνθρωπον, εἰς τὸ «νέον κτίσμα» τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ποῖα εἶναι τὰ γνωρίσματα τῆς ψυχῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐνεσκήνωσεν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Ἡ νέα καρδία πληροῦται ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀμέτρου ἀφοσιώσεως καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Σωτῆρα αὐτῆς Χριστόν, πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δὲ τρυφερότητος, ἐπιεικείας καὶ συγχωρήσεως. Εἶναι ταπεινή, πραεῖα καὶ συγκαταβαίνει πρὸς τὰς ἀδυναμίας τῶν ἄλλων. Δὲν λογίζεται τὸ κακόν, οὔτε χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον ποθεῖ καὶ ἐργάζεται πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἀμετανοήτων.

Τὸ Πνεῦμα τὸ ὁποῖον ταῦτα ἐργάζεται ἐν τῇ καρδίᾳ εἶναι πνεῦμα συντριβῆς καὶ μετανοίας διὰ πᾶσαν παρεκτροπὴν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα προσευχῆς καὶ στενῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπικοινωνίας. Εἶναι ἐπιπλέον πνεῦμα παρηγορίας εἰς τὰς θλίψεις καὶ καρτερίας εἰς τὰς δοκιμασίας τοῦ βίου καὶ τοὺς πειρασμούς. Εἶναι εέλος πνεῦμα δυνάμεως, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἀσθενὴς καὶ ἄοπλος ἄνθρωπος νὰ ἀνταπεξέρχεται κατὰ τῶν φοβερῶν ἐχθρῶν τῆς ψυχῆς καὶ νὰ νικᾷ αὐτούς. Εἶναι πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ὁδηγὸς τῆς ἀπείρου καὶ δειλαίας ψυχῆς διὰ μέσου τῶν παγίδων καὶ κινδύνων τοῦ βίου πρὸς τὸν Οὐρανόν.

Πῶς δὲ ἐνεργεῖ ταῦτα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς; Μυστηριῶδες θὰ εἶναι πάντοτε διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐν ὅσῳ ζῇ ἐν τῷ σκηνώματι τῆς σαρκός, καὶ ἀνεξιχνίατος ὁ τρόπος τῆς θείας ἐνεργείας ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Τοῦτο μόνον δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι βίαν δὲν ἀσκεῖ οὔτε καταναγκασμόν. Ἑλκύει, πείθει, προκαλεῖ τὸν πόθον τῆς ὑπακοῆς, οὕτω δὲ φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ νὰ ἐκλέξῃ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἐλευθέρως, νὰ ἀκολουθήσῃ τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Πνεύματος—νὰ βαδίζῃ σταθερῶς εἰς τὴν πρὸς τὸν Οὐρανὸν ἄγουσαν ὁδόν. Ταῦτα λοιπὸν ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοῦ ἀτόμου. Ἄς ἴδωμεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὁμαδικῆς ψυχῆς, ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων μαζῶν. Τὸ θαῦμα τῆς Πεντηκοστῆς ὑπῆρξε τὸ τρανώτατον δεῖγμα τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἐπὶ τοῦ πλήθους τῶν ἀκουσάντων τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου—ἐνεργείας ὑπερκοσμίως φανερωθείσης, διὰ σημείων πρωτοφανῶν, ἡ δὲ συγκομιδὴ ψυχῶν ἀπιστεύτως μεγάλη. Τρεῖς χιλιάδες ψυχαὶ συλληφθεῖσαι ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐναγωνίως ἐρωτῶσαι τί πρέπει νὰ πράξωσι διὰ νὰ σωθῶσι!

Τοῦτο προέβλεπον οἱ λόγοι τοῦ Σωτῆρος μετὰ τὸ τελευταῖον Δεῖπνον, ὅτε τὴν ἀθυμίαν καὶ λύπην τῶν μαθητῶν διασκεδάζων εἶπεν ὁ Κύριος τοὺς λόγους ἐκείνους, οἵτινες ἀπομένουν ἡ παρηγορία πάσης ψυχῆς Χριστιανικῆς, «Ἄς μὴ ταράττεται ἡ καρδία ὑμῶν — Πιστεύετε εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε... Δὲν θέλω σᾶς ἀφήσει ὀρφανοὺς — πάλιν ἔρχομαι καὶ θέλω σᾶς παραλάβει πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ἡμεῖς ἦσθε ὅπου ἐγὼ εἶμαι... Θέλω παρακαλέσει τὸν ***Πατέρα*** καὶ θέλει σᾶς στείλει καὶ ἄλλον Παράκλητον, διὰ νὰ μείνῃ μεθ᾽ ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα — τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας.... Καὶ ἐλθὼν Ἐκεῖνος, θέλει ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως. Περὶ ***ἁμαρτίας*** μὲν διότι δὲν ἐπίστευσαν εἰς ἐμέ, περὶ ***δικαιοσύνης*** δὲ διότι ὑπάγω πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ πλέον δὲν μὲ βλέπετε, περὶ δὲ ***κρίσεως***, διότι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου οὕτω ἐκρίθη. (Ἰωαν. ις´8 - 11).

Τὸ ἔργον τοῦ Πνεύματος ἀνὰ τὰς διαφόρους κατηγορίας τῶν ἀνθρώπων, ἃς χαρακτηρίζει ὁ Κύριος διὰ τῶν τριῶν ἐκείνων λέξεων, εὐθὺς φανερώνει τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀσκεῖ τὴν ἐπίδρασίν. Τοὺς μὲν πεισμόνως ἀπορρίπτοντας

τὸν Χριστόν, καὶ τοὺς ἀμελοῦντας ἢ καὶ τοὺς ἐξ ἀγνοίας κωφεύοντας πρὸς τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ἐλέγχει τὸ Πνεῦμα, ἀποκαλύπτον εἰς αὐτοὺς τὴν ἀληθῆ των θέσιν ἀπέναντι τῆς ἀμειλίκτου δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, — τὴν οἰκτράν των κατάστασιν τῆς ἐνοχῆς των, ἐκ τῆς ὁποίας εἷς καὶ μόνος Σωτὴρ δύναται νὰ λυτρώσῃ αὐτούς, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου τὴν θυσίαν δὲν ἐξετίμησαν καὶ τὴν ἀγάπην περιεφρόνησαν. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι θὰ ἑλκυσθῶσιν ὀπίσω πρὸς τὸν Σωτῆρα διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἀγάπης, τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Σωτῆρος, τὴν ὁποίαν θὰ δεικνύῃ εἰς αὐτοὺς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ θὰ ἐπανέλθουν ἐν συντριβῇ μετανοίας, ἀλλὰ πλήρεις χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης, ὅτι ἠξιώθησαν νὰ κατανοήσωσι τὸν κίνδυνόν των ἐγκαίρως, ἐν ὅσῳ εἶναι καιρός.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἔρχονται πρωτοπόροι εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐθελουσίως καὶ πεισμόνως ἀρνουμένων, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτο ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, παρ᾽ ὅλας του τὰς ὑπερανθρώπους ἐνεργείας καὶ τὴν ἀπαράμιλλόν του διδαχὴν καὶ ἄσπιλον ζωήν. Ἂν δὲ καὶ οὐκ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἐγένοντο ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ, πιστοὶ μέχρι τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου, τὸ μέγιστον μέρος τοῦ λαοῦ τούτου ἐμμένει ἀκλόνητον εἰς τὴν ἀπόρριψίν του. Ἔχομεν ἐν τούτοις τὴν ῥητὴν διαβεβαίωσιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν ὅτι καὶ οὗτοι μελλοντικῶς θὰ κλίνωσι γόνυ ἐν συντριβῇ καὶ μενανοίᾳ ἐνώπιον Ἐκείνου, τὸν ὁποῖον οἱ πατέρες αὐτῶν «ἐν ἀγνοίᾳ ἐθανάτωσαν».

Περὶ ***δικαιοσύνης*** δὲ θέλει ἐλέγξει τὸ Πνεῦμα ἐκείνους οἵτινες ἐμμένουν εἰς τὴν ἀδιαφορίαν καὶ ἀμέλειαν αὐτῶν, διότι τυφλώττουν πρὸς τὴν σαφεστάτην μαρτυρίαν, ἥτις δύναται νὰ δοθῇ ὑπὲρ ἑνὸς ἀτόμου—μαρτυρίαν ἀνωτέραν καὶ πειστικωτέραν ὅλων τῶν ἐξωτερικῶν ἀποδείξεων καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἐνεργειῶν— τὴν μαρτυρίαν αὐτῆς τῆς ***προσωπικότητος*** τοῦ Σωτῆρος, τοῦ χαρακτῆρος του, τῆς ἐμφανίσεως του, τῶν λόγων ἀγάπης, συμπαθείας καὶ ἐπιεικείας του πρὸς ἀνθρώπους πάσης ἀναπτύξεως καὶ νοοτροπίας, καὶ τῆς θαυματουργοῦ δυνάμεως νὰ δίδῃ δύναμιν καὶ νὰ ἀνεγείρῃ νεκρούς. Ἡ ***προσωπικότης*** τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀρκεῖ ὅπως πεισθῶσιν ὅτι πρόκειται περὶ ὑπερανθρωπίνου, περὶ θείου Ὄντος, περὶ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ — περὶ Ἀποκαλύψεως αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ.

«Καὶ ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις» λέγει ὁ Θεός, «θέλω ἐκχέει ἀπὸ τοῦ Πνεύματός Μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα (Πράξ. β. 17). Ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης ἔχωμεν πολλὰς καὶ σπουδαίας ἀληθείας καὶ διδάγματα πολύτιμα, τὰ κυριώτερα ὅμως πρακτικὰ δι᾽ ἡμᾶς συμπεράσματα εἶναι ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ ὅτι θέλει ἐκτείνει τὸ εὐεργέτημα τοῦ Εὐαγγελίου εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, καὶ συγκεκριμμένως, ὅτι ἡ πρὸς σωτηρίαν δύναμις τοῦ Πνεύματος θέλει δοθῇ εἰς πάντας ὅσοι θὰ πιστεύσωσι εἰς τὸν Χριστόν. «Τὸν ἐρχόμενον πρός Με δὲν θέλω ἐκβάλλει ἔξω (Ἰωαν. ζ΄,) Εἰς ἡμᾶς δὲ ἡ ὑπόσχεσις ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον νὰ ζητήσωμεν ὅπως δοθῇ εἰς ἕκαστον ἡ δύναμις αὕτη ἡ πρὸς σωτηρίαν πρωτίστως. Ἀκολούθως θὰ ἀπολαύσωμεν τῆς συναφοῦς πρὸς ταύτην εὐλογίας, ἤτοι τὸ νὰ παραμένῃ ἐν ἡμῖν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, πεποιθότες δὲ εἰς τὸ ἔλεος Αὐτοῦ, ὑπὲρ τῆς γενικῆς ἐκχύσεως τοῦ Πνεύματος εἰς ὁλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὀφείλομεν νὰ προσευχώμεθα ἐν πάσῃ βεβαιότητι, ὅτι θέλει ἐξάπαντος ἐκπληρωθῇ ἡ ἱκεσία αὕτη, καθότι ἔχομεν

τὸν λόγον τοῦ ἀψευδοῦς Θεοῦ. Προσευχόμενοι δὲ ὑπὲρ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς Βασιλείας Θεοῦ εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον, ἂς ἐργαζώμεθα ἕκαστος τὸ κατὰ δύναμιν, πρὸς πραγματοποίησιν τῆς δεήσεως, ὅπως ἐρχομένης τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἁγιασθῇ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ γίνῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐπὶ γῆς ὡς ἐν οὐρανῷ. Καὶ οὕτω θὰ κριθῇ ὁ Ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου.

Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΑΤΗ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

Ἡ αἰώνιος ζωὴ εἶναι ἡ σπουδαιοτάτη ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου. ***Πρῶτον,*** διότι ἀπετέλεσε τὸν σκοπὸν τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον, ὡς διεκήρυξεν ὁ ἴδιος: «—Ἦλθον ἵνα ἔχωσι ζωὴν» (Α΄ Ἐπιστολὴ Ἰωάννου, ι΄. 10). Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κατῆλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Ἦλθε διὰ νὰ χορηγήσῃ Ζωὴν Αἰώνιον. Πόσον λοιπὸν εἶναι αὕτη σπουδαία εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Θεοῦ!

Δεύτερον, διότι εἶναι ***ἀπαραίτητος,*** καθόσον οἱ ἄνθρωποι εἶναι ***νεκροὶ*** — νεκροὶ εἰς παραβάσεις καὶ ἁμαρτίας (Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς διὰ τὰς παραβάσεις καὶ τὰς ἁμαρτίας ***ἐζωοποίησεν»***. Ἐφεσίους β΄ 1, 2, 4, 5)». Προσέξατε. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὂν τρισύνθετον, ἀποτελούμενον ἀπὸ σῶμα, ἀπὸ πνεῦμα καὶ ἀπὸ ψυχήν. Ἐκ τούτων ποῖον ἦτο, τὸ ὁποῖον ἀπέθανε καθ᾿ ἣν ἡμέραν ἡμάρτησεν ὁ Ἀδάμ; Ἡ διακήρυξις καὶ προειδοποίησις τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν ἦτο: «Καθ᾿ ἡμέραν φάγῃς ἀπὸ τοῦ καρποῦ, θέλεις ἐξάπαντος ἀποθάνει» (Γέν. β΄ 17). Τί ἀπέθανε; Τὸ σῶμά του; Ὄχι βεβαίως. Ἡ ψυχή του; τὰ αἰσθήματα, τὸ λογικόν του; Ἀλλ᾿ ἦτο εἰς θέσιν νὰ σκέπτεται, νὰ ὁμιλῇ, νὰ λογικεύεται. Τί λοιπόν; ***Τὸ πνεῦμα,*** διὰ τοῦ ὁποίου ἠδύνατο νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν Θεόν. Μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ ἐπικοινωνία του μὲ τὸν Θεὸν ἦτο ἀδιάρρηκτος. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅμως κατὰ τὴν ὁποίαν ἡμάρτησε, παρακούσας εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, διεκόπη ἡ ἐπικοινωνία αὕτη. Εἶναι λοιπὸν φανερὸν ὅτι τὸ πνεῦμα εἶναι νεκρὸν καὶ ἔχει ἀνάγκην νὰ ζωογονηθῇ καὶ νὰ ζήσῃ, λαμβάνον αἰώνιον ζωὴν παρὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἔχει λοιπὸν ἀνάγκην νὰ ἀναγεννηθῇ ὁ ἄνθρωπος.

Δύο μόνον τάξεις ἀνθρώπων ὑπάρχουν.

Ὁ Θεὸς διακρίνει δύο μόνον ἀνθρωπίνας τάξεις—τοὺς ζωντανοὺς καὶ τοὺς νεκρούς. Σὺ ἀνήκεις τὴν στιγμὴν αὐτὴν εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν τάξεων αὐτῶν. Ἡμεῖς, ὅταν βλέπωμεν ἄνθρωπον περιπατοῦντα, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ζῇ. Ἐπίσης, ὅταν παρακολουθῶμεν τὴν ἐνεργητικὴν σκέψιν καὶ δρᾶσιν ἑνὸς ἐπαγγελματίου ἢ ἑνὸς βιομηχάνου, λέγομεν: «Αὐτὸς εἶναι ὁλοζώντανος!» Ἀλλ᾿ ὁ Θεὸς κρίνει ἄλλως, καὶ ἀποφαίνεται τόσον διὰ τὸν ἕνα, ὅσον διὰ τὸν ἄλλον, ὅτι εἶναι νεκροὶ—ἐὰν μόνον τὴν σωματικὴν ζωὴν καὶ τὴν ψυχικὴν ζωὴν ἔχουν, ὄχι δὲ καὶ τὴν πνευματικὴν ζωήν. Ἑπομένως εἶναι νεκροί. Ἡμεῖς κρίνομεν περὶ τῆς προσκαίρου ζωῆς. Καὶ ἀντιθέτως, ἐνῷ εὑρισκόμενοι πρὸ πτώματος ἡμεῖς λέγομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι νεκρός, ὁ Θεὸς ἀποφαίνεται ὅτι ζῇ, διότι πρὶν λήξῃ

ἡ ζωὴ τοῦ σώματός του, τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου εἶχε ζωογονηθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Εἶχεν ἀναγεννηθῇ ἄνωθεν, λαβὼν μερίδα εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν.

Ἡ αἰώνιος ζωὴ ἀποφασίζει τὴν αἰωνίαν τύχην τοῦ ἀνθρώπου.

Δώσατε προσοχὴν εἰς τὰ ἑξῆς ἐδάφια τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, μὴ λησμονοῦντες ὅτι δὲν εἶναι λόγοι ἀνθρώπου, ἀλλὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῦ Θεοῦ:—«Πᾶς ὁ πιστεύων εἰς Αὐτὸν (τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ) δὲν ἀπόλλυται, ἀλλ᾿ ἔχει ζωὴν αἰώνιον». Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἔχων ζωὴν αἰώνιον δὲν χάνεται, πᾶς ὁ μὴ ἔχων ζωὴν αἰώνιον θέλει ἀπολεσθῇ. Χάνει δὲ τὸ πᾶν, ὅταν χάσῃ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. Προχωροῦμεν: «Ὁ Θεὸς οὕτως ἠγάπησε τὸν κόσμον, ὥστε ἔδωκε τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ τὸν Μονογενῆ, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν νὰ μὴ ἀπόλλυται, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Πράξ. γ΄. 16, 17). Καὶ πάλιν: Ἰωάν. γ΄. 16 «Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον, ὅστις ὅμως ἀπειθεῖ εἰς τὸν Υἱὸν δὲν θέλει ἰδεῖ ζωήν, ἀλλ᾿ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ᾿ αὐτοῦ» (Ἰωάν. γ΄ 36). Ἀφ᾿ ἑνὸς ἡ ζωή, ἀφ᾿ ἑτέρου ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Σαφὴς καὶ ἀναπόφευκτος διακήρυξις, σημαίνουσα ὅτι ἂν δὲν ἀναγεννηθῇς, ἂν δὲν λάβῃς τὴν δωρεὰν τῆς Αἰωνίου Ζωῆς, θὰ ὑποστῇς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ.

Ἀκούσατε καὶ τοῦτο, τὸ ῥῆμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ: «Ἀληθῶς, ἀληθῶς σᾶς λέγω, ὅτι ὁ ἀκούων τὸν λόγον μου καὶ πιστεύων εἰς τὸν πέμψαντά με, ***ἔχει ζωὴν αἰώνιον*** καὶ εἰς κρίσιν δὲν ἔρχεται, ἀλλὰ μετέβη ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν» (Ἰωάν. ε΄. 24). Πάλιν ἐδῶ ἔχομεν τὰς δύο ἀπόψεις καὶ τὰ δύο ἀποτελέσματα: ζωὴν ἢ κρίσιν. Καὶ ἐδῶ πάλιν ἡ Αἰώνιος Ζωὴ ἀποφασίζει τὴν αἰωνίαν μας τύχην. Χωρὶς τὴν Αἰώνιον Ζωὴν δὲν ἔχομεν ἄλλο παρὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν καταδίκην.

«Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ ἀκούουσι τὴν φωνήν μου καὶ ἐγὼ γνωρίζω αὐτὰ καὶ μὲ ἀκολουθοῦσι» λέγει ὁ Χριστὸς «—Καὶ ἐγὼ δίδω εἰς αὐτὰ ζωὴν αἰώνιον καὶ δὲν θέλουσιν ἀπολεσθῇ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ οὐδεὶς θέλει ἁρπάσει αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου» (Ἰωάν. ι΄ 27, 28).

Ἀπορρίπτοντες τὸ δῶρον, ἀπολλύμεθα. Ἀνάγκη λοιπὸν πᾶσα νὰ ἐκλέξωμεν, διότι ὁ ἄνθρωπος ὁ ἴδιος ἀποφασίζει τὴν τύχην του. Ἡ στάσις αὐτὴ ἀπέναντι τῆς δωρεᾶς τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπισφραγίζει τὴν καταδίκην του. Ὁ Θεὸς ἐκθέτει ἐνώπιόν μας τὴν ἔκβασιν τῶν δύο ὁδῶν.

Α΄ Ἡ ὁδὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ ἄνθρωποι καταφεύγουν εἰς διάφορα μέσα διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν εἴσοδον εἰς τὸν Οὐρανόν. Ἐξ ὅλων τῶν μερῶν φαίνονται τὰ ψευδῆ καὶ σαθρὰ θεμέλια, ἐπὶ τῶν ὁποίων κτίζουν τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς προσπαθείας των. Σὲ ἐρωτῶ, ἀναγνῶστα: Ποῦ βασίζεις τὴν ἐλπίδα σου, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ σοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸν Οὐρανόν; Διατὶ νὰ σοὶ τὸ ἐπιτρέψῃ; Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ εἶναι σοβαρότατα. Πρέπει νὰ δοθῇ εἰς αὐτὰ μία ἀπάντησις.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ μὲ συγνωμονῇς, ἐὰν κατορθώσω νὰ σοὶ ἀποδείξω ἐκεῖνα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐξασφαλίζουν τὴν αἰώνιον ζωήν. Ἀκόμη δὲ

μεγαλειτέραν εὐγνωμοσύνην θὰ αἰσθανθῇς ἐὰν σοὶ ἀποδείξω, ἓν πρὸς ἕν, τὰ ψευδῆ καὶ σαθρὰ θεμέλια ἐπὶ τῶν ὁποίων βασίζεις τὰς ἐλπίδας σου.

Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία.

Τὶ εἶναι θρησκεία; Ὅταν λέγωμεν: ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι «θρῆσκος», ἐννοοῦμεν ὅτι ἔχει βαπτισθῆ, ὅτι πηγαίνει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, μεταλαμβάνει τῆς Θείας Εὐχαριστίας, συνεισφέρει τὸ δέκατον τῶν χρημάτων του, καὶ ἐκτελεῖ ὅλας τὰς λοιπὰς ὑποχρεώσεις τῆς θρησκείας. Θεωρεῖται δὲ ἄνθρωπος εὐσεβής, στύλος τῆς Ἐκκλησίας.

Τὴν λέξιν «θρησκεία» ἀπαντῶμεν μόνον πεντάκις εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην— τετράκις δηλαδὴ μὲ ἔννοιαν δυσμενῆ καὶ μόνον ἅπαξ ἐν σχέσει πρὸς τὰ καλὰ ἔργα τοῦ πιστοῦ. Ἀλλ᾽ ἡ κοινῶς καλουμένη «Χριστιανικὴ θρησκεία», χωριστὰ ἀπὸ τὸν Χριστὸν δὲν ἔχει περισσοτέραν δύναμιν νὰ σώζῃ τὸν ἁμαρτωλὸν παρ᾽ ὅ,τι ἔχει ὁ Βουδδισμὸς ἢ ὁ Μωαμεθανισμός. Εἶναι πρᾶγμα ἄψυχον καὶ ἀνίκανον νὰ σώζῃ, γίνεται αἰτία ὀλέθρου εἰς ἑκατομμύρια ἀνθρώπων οἵτινες, ἀκολουθοῦντες τοὺς τύπους αὐτῆς, ἀγνοοῦν ὅμως τὸν Χριστόν. Περὶ τῶν τοιούτων δὲ ἀληθεύει ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ὅτι ἐὰν μὴ γεννηθῇ τις ἄνωθεν, δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν (Ἰωάν. γ´ 3).

Ἡ διάσημος **Ἰνδὸς Χριστιανή,** διηγεῖται πῶς, ἐνῷ παρῄτησε τὰ ψευδῆ θρησκεύματα τῶν Ἰνδιῶν, ἀσπασθεῖσα τὸν Χριστιανισμόν, βαπτισθεῖσα καὶ ἐπὶ ὀκταετίαν διατελέσασα μέλος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, εἰργάσθη ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου ζῶσα κατὰ τὰ διδάγματα τούτου.

Ἐν τούτοις δὲν ἦτο Χριστιανὴ ἐν τῇ πλήρει σημασίᾳ τῆς λέξεως. Ὁμολογεῖ ὅτι δὲν εἶχεν ἀναγεννηθῆ ἐν τῷ Χριστῷ. Εἶχε παραδεχθῆ τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε ἀπολύτως τίποτε ἐξ ἀτομικῆς πείρας τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ὡς ἔχουσα τὸν Χριστὸν ἀτομικὸν ὡς αὐτῆς Σωτῆρα. Αἱ πράξεις, ἡ ζωή της ἡ θρησκευτικὴ προήρχοντο ὄχι ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν Χριστὸν ὡς Σωτῆρά της, ἀλλ᾽ ἐκ καθήκοντος. «Ἐνόμιζα», λέγει, «ὅτι ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἀπόφασις νὰ ἐγκαταλείψω τὴν ἁμαρτίαν ἦσαν ἐπαρκῆ πρὸς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μου, καὶ ἐπίστευα ὅτι μὲ τὸ βάπτισμα εἶχον ἐξαλειφθῆ αἱ ἁμαρτίαι μου. Τοιαῦτα πιστεύουν καὶ οἱ Ἰνδοί, λουόμενοι εἰς τὸν Γάγγην ποταμὸν πρὸς ἐξάλειψιν τῶν ἁμαρτιῶν των.

Μετὰ ὀκτὼ ἔτη ἀπὸ τοῦ βαπτίσεώς μου ἠννόησα ὅτι εἶχα εὑρεῖ τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, ὄχι ὅμως καὶ τὸν Χριστόν, ὅστις εἶναι ἡ ζωὴ τῆς θρησκείας. Ἐνόησα δὲ ὅτι εἶχα ἀνάγκη νὰ γνωρίσω ἐκ πείρας, ἐν τῇ ζωῇ μου, τὸν Χριστόν, ὄχι τὴν θρησκείαν του μόνον». Αὐτὰ εἶναι ἡ εἰλικρινὴς ὁμολογία μιᾶς εὐσυνειδήτου καὶ ἀνεπτυγμένης γυναικός, ἀνηκούσης εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῆς Ἰνδοστάνης. Πῶς ἔχει τὸ ζήτημα μὲ σέ, φίλε; Ἐπείσθης περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ δὲν ἀνεγεννήθης διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Ἐγνώρισες τὸν Χριστὸν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, ὡς ἀτομικόν σου Σωτῆρα; Σὲ βεβαιῶ ὅτι ἄνευ τούτου δὲν θὰ ἴδῃς ποτὲ τὸν Οὐρανόν. Πρέπει νὰ γεννηθῇς ἄνωθεν. Δὲν ἐξετάζω ἂν ἦσαι Ὀρθόδοξος, Καθολικός, Εὐαγγελικὸς ἢ ἂν ἀνήκῃς εἰς ἄλλον κλάδον τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Λέγω ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναγεννηθῇς καὶ

νὰ ἀποτελέσῃς μέλος τῆς μιᾶς, μεγάλης ἀοράτου Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ—τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς ὁποίας τὰ μέλη εὑρίσκονται εἰς ὅλας τὰς ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία ἐκείνη ἡ ἀόρατος εἶναι μία Οἰκογένεια, ἡ οἰκογένεια τοῦ Θεοῦ, τὰ δὲ μέλη αὐτῆς μέλη τοῦ Σωματος τοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶναι ἡ Κεφαλὴ αὐτῆς. Εἰς τὴν οἰκογένειαν δὲ αὐτὴν κανεὶς δὲν δύναται νὰ γίνῃ μέλος, εἰμὴ διὰ τῆς ἀναγεννήσεως. Πρέπει νὰ γεννηθῇ εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ νὰ ἦναι μέλος αὐτῆς.

Φίλε, ἐγεννήθης εἰς τὴν Οἰκογένειαν τοῦ Θεοῦ; Εἶσαι μέλος τῆς ἀοράτου τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας; Ἀναγεννήθης; Ἢ ἁπλῶς προσεχωρήσας εἰς μίαν Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, ὁμώσας πίστιν εἰς αὐτήν; Τοῦτο δὲν σὲ σώζει! Μόνον ὁ Χριστὸς δύναται νὰ σώσῃ, νὰ ἐξαλείψῃ ἁμαρτίας καὶ νὰ δώσῃ Ζωὴν Αἰώνιον. Εἰς τὸν Οὐρανὸν δὲν θὰ ὑπάρχουν διακρίσεις ἐκκλησιῶν, μὲ τὰ διάφορά των ὀνόματα. Θὰ ὑπάρχουν ἐκεῖ ***μόνον οἱ σεσωμένοι διὰ τοῦ Χριστοῦ.*** Τὸ ζήτημα διὰ σὲ εἶναι: «Ἀνήκω ἐγὼ εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν; Τὸ ὄνομά μου εἶναι γραμμένον εἰς τὸ Βιβλίον τῆς Ζωῆς. Εἶμαι πρώην ἁμαρτωλὸς σωθεὶς χάριτι Χριστοῦ;»

Καὶ τὰ ἄλλα μέσα τῆς χάριτος, ἡ προσευχὴ ἡ ἀνάγνωσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν καθ᾽ ἑαυτὰ νὰ σώσωσι τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς αὐτὸν τὴν εἴσοδον εἰς τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν Αἰώνιον Ζωήν. Ἡ Αἰώνιος Ζωὴ εὑρίσκεται ἐν τῷ Χριστῷ. Αἱ δὲ Γραφαὶ μαρτυροῦν περὶ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ᾽ οὔτε ἡ προσευχὴ οὔτε ἡ ἀνάγνωσις τῆς Γραφῆς δύναται νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἐνοχὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Μόνον ὁ Χριστὸς δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο.

Ὁ Ἰωάννης Βουνιᾶνος, ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Χριστιανοῦ Ἀποδημητοῦ» καὶ τῆς «Χριστιανῆς Ἀποδημητρίας» (βιβλία ἀνταποκρινόμενα εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὅστις ποθεῖ τὴν σωτηρίαν του), ἦτο ἐν τῇ νεότητί του ἄνθρωπος σκληρὸς καὶ βλάσφημος. Ἀπεφάσισε κάποτε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἔκλυτόν του βίον καὶ διηγεῖται τὴν ἀποτυχίαν του, ὅταν ἐβασίσθη ἐπὶ τῶν ἰδίων του δυνάμεων καὶ τῶν ἰδίων του προσπαθειῶν πρὸς ἀναμόρφωσιν τοῦ βίου του. Ἀκούσατε τί διηγεῖται

«Ἤρχισα νὰ ἀναγινώσκω τὴν Ἁγίαν Γραφήν, καὶ εὕρισκον μεγάλην εὐχαρίστησιν εἰς τοῦτο. Ἐδιώρθωσα κατά τι τὴν ἐξωτερικήν μου ζωήν, τὰς πράξεις καὶ τοὺς λόγους μου. Ἔθεσα ἐνώπιόν μου τὰς δέκα Ἐντολὰς διὰ νὰ μὲ ὁδηγήσουν εἰς τὸν Οὐρανόν, καὶ ἐπίστευα ὅτι μὲ αὐτὰ εἶχα εὐχαριστήσει τὸν Θεόν, ἐπίσης καλὰ ὅπως κάθε ἄλλος ἄνθρωπος εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Ἐξηκολούθησα οὕτω πως περίπου ἕν ἔτος, κατὰ τὸν ὁποῖον χρόνον ὅλοι οἱ γείτονες μὲ εἶχον διὰ ἄνθρωπον εὐσεβέστατον, ἄνθρωπον κατὰ Θεόν, καὶ ἐθαύμαζαν διὰ τὴν μεγάλην μεταβολὴν τοῦ βίου μου—πῶς ἀπὸ βλάσφημος εἶχα γίνει ἠθικός! Ἤρχισαν τότε καὶ νὰ μὲ ἐπαινοῦν δημοσίᾳ καί νὰ μὲ συγχαίρουν κατὰ πρόσωπον καὶ ὀπίσω μου. Ἀλλ᾽ ἀλλοίμονον! Ὅταν ἐγὼ ἐνόησα ὅτι μὲ θαυμάζουν, ἤρχισα νὰ κολακεύωμαι καὶ νὰ ἀγαπῶ νὰ ἀκούω τοιούτους ἐπαίνους, νὰ μὲ ἀποκαλοῦν θεοσεβῆ, ἐνῷ ἤμην ἕνας ὑποκριτὴς καὶ πᾶν ὅ,τι ἔκαμνα, τὸ ἔκαμνα διὰ νὰ φαίνωμαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἢ νὰ ἀκούω τοὺς ἐπαίνους αὐτῶν».

Ἰδοὺ μία κίβδηλος ἀναμόρφωσις ἡ ὁποία εὐτυχῶς ὡδήγησε τὸν Βουνιᾶνον εἰς τὴν πραγματικὴν ἀναγέννησιν.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ) *J. Oswald - Smith*

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΚΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΩΝ ΟΡΘΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

Μὲ ὅλην τὴν ποικιλίαν, ἥτις ὡς συνέπεια τῆς ἐλευθέρας ἐρεύνης δύναται νὰ παρουσιασθῇ εἰς δευτερεύοντα ζητήματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὐδεὶς θὰ ἀντείπῃ ὅτι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ συνεννόησις εἰς τὰ οὐσιώδη, ἐὰν δὲν πρόκηται οἱ φέροντες τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ νὰ παραστήσωσιν ἐμπράκτως τὴν παραβολὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ περὶ τῆς οἰκίας ἥτις διῃρέθη καθ᾿ ἑαυτῆς.

Ἐκ τῶν οὐσιωδεστάτων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀναμφιβόλως εἶναι ὅσα εἰς αὐτὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποβλέπουσιν. Οὕτω καὶ Ἐκεῖνος ἐνόμιζεν· ὡς τοῦτο κατάδηλον γίνεται εὐθὺς ὡς ἀναμνησθῇ τις ὅσα περὶ ἑαυτοῦ λέγει ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, οἷον ὅτι πάντα παρεδόθησαν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Πατρός· ὅτι ἔχει ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς γῆς νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας· ὅτι ἐπὶ τῆς ὁμολογίας αὐτοῦ ὡς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ἔμελλε νὰ οἰκοδομήσῃ τὴν ἀδιάσειστον Ἐκκλησίαν του· ὅτι πρὸς ἑαυτὸν καλεῖ πάντας τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους· ὅτι ἐδόθη εἰς αὐτὸν πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· ὅτι αὐτὸς καὶ ὁ Πατὴρ εἶναι ἕν· ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, ἡ θύρα, ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή· ὅτι ὁ αὐτὸν ἑωρακὼς ἑώρακε τὸν Πατέρα· ὅτι ἦλθεν ἵνα δώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν· ὅτι ἐὰν ὁ Υἱὸς ἐλευθερώσῃ τινά, ὄντως ἐλεύθερος ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας θὰ εἶναι, κτλ. κτλ.

Ἀλλὰ πῶς θὰ δυνηθῶμεν νὰ συνεννοηθῶμεν πάντες εἰς τὰ οὐσιώδη ταῦτα τοῦ Χριστιανισμοῦ; Πόθεν θὰ ἀρυσθῶμεν τὴν ὀρθὴν καὶ ἀσφαλῆ ἀντίληψιν περὶ τοῦ προσώπου τῆς θέσεως, τῶν ἀξιώσεων καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ;

Ἡ μόνη φυσικὴ ὁδὸς φαίνεται εὐθὺς εἰς τὸν απονήρευτον ἄνθρωπον ἡ ἀκρόασις τῶν περὶ Χριστοῦ πληροφοριῶν, ἃς εὑρίσκομεν ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Ἀποστολικοῦ κύκλου, ἅπερ συλλήβδην καλοῦνται ἡ Καινὴ Διαθήκη. Ἐκεῖ εὑρίσκομεν λαλοῦντας τοὺς ἰδόντας τὸν Χριστὸν καὶ ἀκούσαντας καὶ μελετήσαντας αὐτὸν καὶ μορφώσαντας τὴν περὶ αὐτοῦ πεποίθησιν οὐχὶ φαντασιωδῶς ἐν τοῖς δωματίοις των οὔτε καθ᾿ ὑποβολὴν ἄλλου ἢ ἐκ παραδόσεως ἀλλὰ διὰ στενωτάτου προσωπικοῦ συγχρωτισμοῦ καὶ ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως.

Ἡ ἀντίληψις αὕτη ἡ Ἀποστολικὴ περιλαμβάνει ὡς γνωστὸν κύριά τινα καὶ σοβαρώτατα σημεῖα, οἷα εἶναι ἡ οὐσιώδης θεότης τοῦ Χριστοῦ, ἀναγκαίως συνεπαγομένη καὶ τὸ τρισυπόστατον τῆς θεότητος (καὶ τοῦτο πολλαχοῦ τῶν Ἀποστολικῶν συγγραμμάτων καταφαίνεται), ὁ ἱλαστήριος θάνατος αὐτοῦ, ἡ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως δωρεὰν δικαίωσις τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἡ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πραγματικὴ ἀναγέννησις ἢ νέας ζωῆς χορηγία, ἡ εἰς ἁγνὴν καὶ ἁγίαν ζωὴν προαγωγή, καλλιεργουμένης τῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ ζωτικῆς ἑνώσεως τοῦ πιστοῦ, ἡ ὑποχρέωσις τῆς συμπράξεως παντὸς Χριστιανοῦ εἰς τὴν διάδοσιν τῆς γνώσεως τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, ἡ διὰ μέσου τῶν θλίψεων καὶ δυσκολιῶν τῆς ζωῆς ἀπόβλεψις εἰς τὰ μὴ βλεπόμενα, ἅπερ αἰώνια, ἡ προσδοκία τοῦ τελικοῦ θριάμβου διὰ τῆς δευτέρας ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κτλ.

Ἀπέναντι τῆς ἁπλῆς ταύτης καὶ θαυμασίως ἑνιαίας Ἀποστολικῆς ἀντιλήψεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐγείρεται ἡ ἀπό τινων ἰδίως δεκαετηρίδων μετὰ πολλῆς δραστηριότητος διαδιδομένη πολύμορφος ὀρθολογιστικὴ διδασκαλία, ἥτις ἔχουσα τοὺς πρώτους αὐτῆς ἀντιπροσώπους καὶ προδρόμους κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ τῶν Γνωστικῶν καὶ ἑξῆς, ἔλαβεν ἰδιαζόντως μεγάλην ἀνάπτυξιν ἀπὸ τῶν μέσων τῆς 18ης ἑκατονταετηρίδος ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀπό τινων δεκαετηρίδων ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ τῇ συνεργασίᾳ τῶν «ὑπερκριτικῶν». Οὗτοι ἀγόμενοι ἐξ ἀσημάντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δυσχερειῶν ἢ φαινομένων διαφωνιῶν εἰς τὰ ἱερὰ κείμενα (καὶ τούτων κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξηγησίμων) ἔφθασαν εἰς τὸ συμπέρασμα νὰ ἀρνηθῶσι βαθμηδὸν τὸ ἀξιόπιστον πολλῶν τῆς Γραφῆς βιβλίων καὶ τὴν οὐσιώδη καὶ ἀποκλειστικὴν αὐτῶν ἐπὶ παντὸς πνευματικοῦ ζητήματος θεοπνευστίαν καὶ παραπέμπουσιν οὕτως ἕκαστον ἄνθρωπον νὰ φροντίσῃ μόνος του νὰ εὕρῃ τὸν Θεόν του. Ἐντεῦθεν φυσικῶς ἐπήγασε μεγάλη ποικιλία γνωμῶν καὶ ἰδεῶν ἐξ ὅλων τῶν σημείων διασταυρουμένων, ἀνοίγεται δὲ εὐρὺ τὸ στάδιον εἰς πᾶν ἐφευρετικὸν πνεῦμα νὰ δοκιμάσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν τὰς δυνάμεις του. Οἱ μὲν λοιπὸν θεωροῦσι τὸν Χριστὸν ὡς δευτερεύοντά τινα θεόν· οἱ δὲ ὡς οὐχὶ θεόν, ἀλλ᾽ ἐξόχως θεῖον· ἄλλοι μετριοφρόνως ἐπαγγέλλονται ἄγνοιαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, καὶ διατείνονται ὅτι εἶναι καὶ περιττὸν νὰ ἔχῃ τις ὡρισμένην περὶ αὐτοῦ ἰδέαν, πείσμονα σιωπὴν ἀντιτάσσοντες εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Χριστοῦ «Σεῖς δὲ τίνα με λέγετε ὅτι εἶμαι;» ἕτεροι διαρρήδην κηρύττουσιν αὐτὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ, μέγαν ὅμως ἀναμορφωτήν· ὑπῆρξαν δὲ καὶ οἱ φθάσαντες μέχρι τοῦ σημείου νὰ παραστήσωσιν αὐτὸν ὡς ἀφελῆ ὀνειροπόλον οἰκτρῶς ἐπὶ σταυροῦ ἀφυπνισθέντα. Ἀναλόγως δὲ τῆς ποικιλίας ταύτης ἐν τῇ ἀντιλήψει τοῦ προσωπου τοῦ Χριστοῦ τροποποιοῦνται καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἄρθρα. Οὕτω λοιπὸν ἀπέναντι τῆς ἁπλῆς καὶ συμφώνου μαρτυρίας τῶν Ἀποστόλων καὶ αὐτοπτῶν μαρτύρων περὶ Χριστοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ ἐγείρεται ἡ πολυκέφαλος αὕτη Ὕδρα τοῦ ὀρθολογισμοῦ, σειρὰ πυθοχρήστων γρίφων καὶ προβλημάτων ἐπαξίων τῆς θηβαϊκῆς Σφιγγός, χάος πνευματικόν, ἐν ᾧ «Δῖνος βασιλεύει τὸν Δί᾽ ἐξεληλακώς».

Εἶναι δὲ περίεργον ὅτι μεταξὺ τῶν δύο τούτων ριζικῶς ἀντιθέτων ἀντιλήψεων εὑρίσκονται ἄνθρωποι νουνεχεῖς διστάζοντες νὰ ἐκλέξωσιν. Εἶπεν ὁ ἔγγονος πρὸς τὸν πάππον: «Ἔλα νὰ σοῦ δείξω τὰ πατρογονικά μου»· καὶ λέγουν οἱ θεολόγοι οὗτοι πρὸς τοὺς Ἀποστόλους—«σωπᾶτε σεις· δὲν ξεύρετε καλά· ἡμεῖς νὰ σᾶς ἐξηγήσωμεν τὰ πράγματα πῶς ἦσαν». Μεταξὺ δὲ τῶν παρεστώτων ὑπάρχουσι πολλοὶ ἕτοιμοι νὰ δικαιώσωσι τὸν ἔγγονον μᾶλλον ἢ τὸν πάππον, προκειμένου περὶ τῶν ἰδίων του κτημάτων. Τὰ ἱερὰ συγγράμματα τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὧν ὁ ἀδαμάντινος χαρακτὴρ φαίνεται εἰς πᾶσαν γραμμὴν τῶν βιβλίων των, ὡς ἐφάνη καὶ ἐν τῇ πιστῇ καὶ ἡρωϊκῇ αὐτῶν ζωῇ καὶ δράσει, χειρίζονται οἱ σοφοὶ οὗτοι ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐμπιστοσύνης καὶ ὡς εἰ ἦσαν ἔργα κατεργαρέων, οἵτινες ἐνῷ ἐγνώριζον ὅτι δὲν ἤκουσαν φωνὴν Θεοῦ οὐδ᾽ ἔλαβον ἀποκαλύψεις παρ᾽ αὐτοῦ, ἐτόλμησαν τόσον ἀναιδῶς νὰ ψευσθῶσι καὶ τόσον ἀναισχύντως νὰ πλαστογραφήσωσι. Βεβαίως δὲν δύνανται νὰ ὑποθέσωσιν αὐτοὺς ὡς μωροπίστους τινὰς καὶ

ἐν τῇ εἰλικρινείᾳ των ἠπατημένους, διότι ὑπερβαλλόντως ὀγκώδης τοιαύτη ἀπάτη, τὰ δὲ συγγράμματά των οὐδαμῶς φαίνονται ἔργα μωρῶν καὶ τὸν νοῦν ἀδυνάτων· καὶ ὅμως ἐπιτυγχάνουσιν οἱ θεολόγοι οὗτοι νὰ κλονίσωσι τὴν πίστιν πολλῶν.

Τὸ γαργαλιστικὸν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ καὶ ἐξόχως δελεαστικὸν διὰ τὰ ἐν τῇ ἀπειρίᾳ των σφριγῶντα πρὸς ἀπεριόριστον διανοητικὴν πτῆσιν πνεύματα εἶναι ὅτι ὁ Χριστιανισμός, ὃν αὐτοὶ προβάλλουσι, καλεῖται ὑπ' αὐτῶν λογικὸς καὶ ἐλεύθερος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ἀποστολικόν, ὅστις σιωπηλῶς ὑποτίθεται παράλογος καὶ δεδουλωμένος, καὶ ὅστις περιπλέον ἀποκαλεῖται Ἀθανασιανισμὸς καὶ Καλβινισμὸς καὶ Λουθηρανισμὸς καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐνῷ ἥ τε περὶ Τριάδος ἀποκάλυψις καὶ ἡ περὶ χάριτος καὶ ἱλασμοῦ διδασκαλία δὲν εἶναι οὔτε τοῦ Ἀθανασίου οὔτε τοῦ Καλβίνου οὔτε τοῦ Λουθήρου, κλπ. ἐπινοήσεις, ἀλλὰ φανεραὶ διακηρύξεις τῶν Ἀποστόλων.

Χριστιανισμὸς ἐλεύθερος ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων παραδόσεων εἶναί τι ἀπολύτως ἀναγκαῖον καὶ ἐξόχως ἔντιμον. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπανειλημμένως ἐκαυτηρίασε τὴν ἀνθρωπίνην παράδοσιν. Ἀλλὰ Χριστιανισμὸς ἐλεύθερος ἀπὸ τῆς ἀποκαλύψεως ἀναιρεῖ ἑαυτὸν καὶ αὐτόχρημα αὐτοκτονεῖ· διότι παύει τοῦ νὰ εἶναι πλέον Χριστιανισμός, ἐπειδὴ τὴν θέσιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐξ ἀντικειμένου ἀποκαλύψεως αὐτοῦ λαμβάνει ἡ ἐξ ὑποκειμένου κρίσις τοῦ θεολογοῦντος, καὶ ὁ Θεὸς ἀναγκάζεται νὰ γείνῃ οἷον τὸν θέλει ὁ ἄνθρωπος—ἀγάπη τὰ πάντα ἐπὶ τέλους παραβλέπουσα καὶ συγχωροῦσα· Θεὸς δεσμώτης τῶν φυσικῶν νόμων, οὓς αὐτὸς ἔθηκε καὶ οὓς δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸν νὰ ὑπερβῇ· Θεὸς ἄπωθεν ἀπαθῶς θεώμενος τὰ ἐπὶ γῆς διαδραματιζόμενα, ἢ τἀνάπαλιν στενότατα μετὰ τῆς ὕλης συνδεδεμένος καὶ δι' αὐτῆς ἐμφανιζόμενος καὶ διὰ πάντων ἀποκαλυπτόμενος πολὺ ἢ ὀλίγον—ἴσως διὰ νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν ὑπάρχουσαν σύγχυσιν καὶ συγκλονήσῃ ἔτι μᾶλλον τοὺς ἐν τῷ πελάγει τῶν ἀποριῶν καὶ ἀμφιβολιῶν κλυδωνιζομένους.

Ὁ Χριστιανισμὸς τῶν Ἀποστόλων εἶναι λογικώτατος, ἐὰν ἀφεθῇ ὡς ἔχει. Ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας (α΄ 11, 12) λέγει: «Τὸ εὐαγγέλιον τὸ κηρυχθὲν ὑπ' ἐμοῦ δὲν εἶναι ἀνθρώπινον· διότι οὐδ' ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἐὰν ὁ Παῦλος ψεύδηται, ἂς καῇ ὁριστικῶς τὸ εὐαγγέλιον ὡς ἀνάξιον νὰ μολύνῃ τὰς χεῖρας οἱουδήποτε ἐντίμου ἀνθρώπου, καὶ ἂς ἀλλαλάξωμεν τοῦ Βολταίρου τὸ ἀλαζονικὸν θούριον—Ecrasez l'infâme ! Ἀλλ' ἂν λέγῃ τὴν ἀλήθειαν, τότε ἂς ἀκούσωμεν τί παρέλαβεν αὐτὸς παρὰ τοῦ Κυρίου, καὶ ἂς κωφεύσωμεν πρὸς τὰς τῶν μεταγενεστέρων κραυγάς. Εὐθὺς μανθάνομεν παρ' αὐτοῦ τὸ ὅλον εὐαγγελικὸν σύστημα ὡς προεξετέθη ἀπὸ τῆς οὐσιώδους θεότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἱλαστηρίου θανάτου αὐτοῦ μέχρι τῆς ἀποκειμένης ἐλπίδος τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας.—Ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἐπιστολῇ (α΄ 1—4) λέγει ὅτι «ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἦτο ἀπ' ἀρχῆς, τὸ ὁποῖον ἠκούσαμεν..εἴδομεν..ἐθεωρήσαμεν..αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν..ἀπαγγέλλομεν πρὸς ἐσᾶς». Ἐὰν ψεύδηται ὁ Ἰωάννης, ἐρρέτω καὶ εὐαγγέλιον καὶ θρησκεία καὶ τὰ πάντα· ἐὰν ὅμως λέγῃ τὴν ἀλήθειαν χρεωστοῦμεν νὰ δώσωμεν προσοχὴν εἰς τὸν αὐτόπτην τοῦτον μάρτυρα καὶ ἀκροατήν, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς μαρτυρῶν ὑπὲρ τοῦ ὅλου εὐαγγελικοῦ συστή-

ματος ὡς προεξενέθη. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ (δ΄ 6) παρέχεται ὡς γνώρισμα δι' οὗ νὰ διακρίνωμεν τὴν θρησκευτικὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῆς πλάνης, εἶναι δὲ τοῦτο ἡ ἀποδοχὴ τῆς διδασκαλίας τῶν Ἀποστόλων ἢ ἡ ἀπόρριψις αὐτῆς. «Ἡμεῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ εἴμεθα· ὅστις εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀκούει ἡμᾶς· ὅστις δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ δὲν ἀκούει ἡμᾶς. Ἐκ τούτου γνωρίζομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης». Οὐδὲν λογικώτερον τοῦ νὰ δώσῃ κράτος τι ἀποκλειστικὴν προσοχὴν εἰς τὸν ἐπίσημον πρεσβευτὴν ἑνὸς ἄλλου κράτους καὶ νὰ μὴ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰς εἰκασίας τῶν ἐφημερίδων. Οὐδὲν λογικώτερον διὰ τὸν ἁμαρτωλὸν κόσμον νὰ δώσῃ ἀποκλειστικὴν προσοχὴν εἰς τοὺς ἐπισήμους πρεσβευτὰς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ οὓς διὰ τοῦτο Ἐκεῖνος ὠνόμασεν ἀποστόλους (πρβλ. Β΄ Κορ. ε΄ 20), καὶ μηδόλως νὰ ταράσσηται ἐκ τῶν ποικίλων εἰκασιῶν καὶ γνωμοδοτήσεων τῶν ὀρθολογιζόντων.

Ἡ Ἀποστολικὴ ἀντίληψις ἔχει καὶ τὸ μέγα πλεονέκτημα ὅτι εἶναι διὰ τὴν ὅλην ἀνθρωπότητα—κτῆμα ἐσαεί. Δύναται καὶ ὁ ἔμπορος νὰ ἐννοήσῃ τὴν διδασκαλίαν καὶ ὁ χειρῶναξ καὶ ἡ ἀγράμματος γραῖα, καὶ δι' αὐτῆς ὡς διὰ λυδίας λίθου νὰ ἐξελέγχῃ τὴν γνησιότητα πάσης ἄλλης παρουσιαζομένης διδασκαλίας παρὰ πᾶσαν τὴν ἐκ τούτου στενοχωρίαν θεολογούντων τινῶν. Ἐξ ἐναντίας αἱ ποικίλαι τῶν Ὀρθολογιστῶν θεωρίαι ἀπαιτοῦσι σπουδὰς καὶ συζητήσεις ἀτελευτήτους, εἰς τὸ τέλος τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος μένει μὲ τὰς αὐτὰς περίπου ἀμφιβολίας μὲ τὰς ὁποίας ἤρχισε, καὶ ἴσως μὲ πλειοτέρας.

Οἱ ὀρθολογισταὶ ἐν τῷ κατὰ τῶν Γραφῶν πολέμῳ συχνάκις ἐπικαλοῦνται τὴν μαρτυρίαν τῆς Ἐπιστήμης. Πρῶτον τί δύναται ἡ Ἐπιστήμη (δηλ. ὁ ἄνθρωπος) νὰ εἴπῃ σχετικῶς πρὸς τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ θελήματος αὐτοῦ; Δεύτερον, ποίο θεωρία τῆς ἐπιστήμης ἔμεινε μέχρι σήμερον ἀναλλοίωτος; Τρίτον, Ἐπιστήμη δὲν ὑπάρχει ἀλλὰ μόνον ἐπιστήμονες· διατὶ τάχα αἱ μαρτυρίαι τῶν ἐχθρῶν τῆς Γραφῆς ἐπιστημόνων νὰ λαμβάνωνται ὡς ἔγκυροι, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ τῶν φίλων αὐτῆς ἐπιστημόνων.

Ἐνόμισα ἐπάναγκες ἐν πολλῇ συντομίᾳ νὰ γράψω τὰ ὀλίγα ταῦτα, ἐπειδὴ εἶναι βέβαιον ὅτι πολλοί, ἀκούοντες τὰς ποικίλας καὶ ἐπιπολαζούσας σήμερον διδασκαλίας, εὑρίσκονται εἰς θέσιν δυσχερῆ, ὠθούμεναι νὰ ἐκλέξωσι, καί τινες κινδυνεύουσι νὰ ναυαγήσωσι περὶ τὴν πίστιν.

Ξ. Π. Μόσχου.

— Ὅπου καὶ ἂν ἦσαι, προσπάθει νὰ κάμνῃς τὸ καλόν, καὶ τότε ὅπου καὶ ἂν ἦσαι, θὰ εὑρίσκεσαι εἰς τὸ σπῆτί σου.

— Θέλεις νὰ ἔχῃς ὑπηρέτην πιστόν, ὅστις νὰ σὲ ὑπηρετῇ ὅπως ἐπιθυμεῖς; Ὑπηρέτει τὸν ἑαυτόν σου!

ΠΟΙΚΙΛΑ

Ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἄλλα φύλλα, διὰ τῶν ὁποίων συνεχίζεται ἡ ἐπὶ παπύρου συλλογὴ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου—τοῦ ὁποίου τὰ πρῶτα 10 φύλλα ἠγόρασεν ὁ ἑκατομμυριοῦχος Ἀμερικανὸς κ. Butler πρὸ ἐτῶν ἐν Αἰγύπτῳ παρὰ τῶν ἰθαγενῶν. Μετὰ τοῦτο· τὸ Πανεπιστήμιον Μιχιγάνης ἀπέκτησε ἄλλα 20 φύλλα τοῦ αὐτοῦ χειρογράφου. Τελευταίως ὁ αὐτὸς Ἀμερικανὸς ἠγόρασε ἄλλα 40, διὰ τῶν ὁποίων ἀνέρχεται ὁ ἀριθμὸς τῶν σελίδων εἰς 86. Ὑπολογίζεται ὅτι τὸ ἄρτιον χειρόγραφον θὰ ἀπετελεῖτο ἀπὸ 140 σελίδας, ἐκ τῶν ὁποίων πιθανὸν τινές των, περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔργου, νὰ ἔμειναν ἄγραφοι.

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο περιλαμβάνει ὅλας τὰς Ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐκτὸς τῶν πρὸς Τιμόθεον, πρὸς Τῖτον καὶ πρὸς Φιλήμονα. Εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴ κατατάσσεται εὐθὺς μετὰ τὴν πρὸς Ρωμαίους—πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἀπαντᾷ εἰς κανὲν μέχρι τοῦδε ἀνευρεθὲν χειρόγραφον. Ἡ ἀκριβὴς προέλευσις τῶν παπύρων τούτων δὲν ἐξηκριβώθη. Ἠγοράσθησαν παρὰ ἰθαγενῶν εἰς τὸ κέντρον τῆς Αἰγύπτου, ἀνευρεθέντα εἰς ἐρείπιά τινα, ἅτινα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀνῆκον εἰς μονὴν ἢ ναόν.

Τὸ χειρόγραφον ἀνάγεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ´ αἰῶνος, ἤτοι εἶναι περίπου κατὰ ἑκατὸν ἔτη ἀρχαιότερον τοῦ Σιναϊτικοῦ Κώδικος, καὶ ὁ ἀρχαιότατος ὅλων τῶν μέχρι τοῦδε ἀνευρεθέντων Κωδίκων τῆς Κ. Διαθήκης. Τὰ φύλλα αὐτοῦ διετηρήθησαν καλῶς, ἐκτὸς ὀλίγων, ὅπου εἶχον σβυσθῆ τινα φύλλα. Τὸ κείμενον παρουσιάζει ὀλίγας τινὰς παραλλαγὰς ἀπὸ τῶν γνωστῶν Κωδίκων, ἀλλ᾽ ἡ ἐν γένει ὁμοιότης αὐτῶν πρὸς τὸ ἀποδεδεγμένον κείμενον εἶναι ἀκριβής.

Ἑτοιμάζεται ἐν Ἀγγλίᾳ ἔκδοσις ὁλοκλήρου τοῦ χειρογράφου, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ εὑρισκομένων φύλλων.

— Ἡ ἐν Βιρμιγχάμῃ τῆς Ἀγγλίας Βιβλιοθήκη Rylands ἀπέκτησε παπύρους τινὰς κατὰ τὸ 1917, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ κινδύνου τῆς μεταφορᾶς τούτων ἐν καιρῷ πολέμου ἐκ τῶν ὑποβρυχίων, τοὺς ἀφῆκαν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπου ἐσχάτως ἐξητάσθη- ὑπὸ λογίου τῆς Ὀξφόρδης, ὅστις ἐκτυλίξας τὸ δέμα, ἀνεκάλυψε ἕτερον ὁρμαθὸν παπύρων στγκεκολλημένων ὁμοῦ. Ἀποκολλήσας τοῦτο, εὗρε γεγραμμένα εἰς ὡραῖον τύπον τῆς Ἑλληνικῆς γραφῆς, τὴν μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα. Θεωρεῖται πιθανὸν ὅτι εἶναι ἀρχαιότερα παντὸς γνωστοῦ μέχρι τοῦδε χειρογράφου τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Θεωρεῖται δὲ βέβαιον, ὅτι ἐκ τῆς μελέτης τῶν παπύρων τούτων θὰ προκύψουν συμπεράσματα ὁριστικὰ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς συνεχείας τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, προσθέτοντα καὶ πολυτίμους πληροφορίας περὶ τῶν χειρογράφων τῆς Βίβλου κατὰ τὰς δύο πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδας.